

POLIISINA POLITIIKASSA, VAI POLIITIKKONA POLIISISSA?

Anrit Kalek-Ikonen

5/2018

Tiivistelmä

Tekijä Anrit Kalek-Ikonen	Tutkinto/kurssi ja opinnäytetyö/nimike Poliisi (AMK) / 20161A	
Julkaisun nimi Poliisina politiikassa, vai poliitikkona poliisissa?	Julkisuusaste Julkinen	
Ohjaajat ja opintoaine/opetustiimi Markku Myllylä	Opinnäytetyön muoto Tutkimuksellinen opinnäytetyö	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää kunnallispolitiikassa toimivien poliisien ajatus- ja arvomaailmaa ja heidän ammatillisen kaksoisroolinsa yhdistämisen mukanaan tuomia mahdollisia ristiriitoja ja haasteita. Työssä pyritään myös vastaamaan siihen, miten poliisi pystyy politiikassa toimiessaan edistämään sekä kansalaisten, että poliisin asioita ja miten poliisin arvomaailma, ammatti-identiteetti ja eettiset periaatteet näkyvät poliittisessa toimintaympäristössä. Tutkimuksessa pohditaan myös miten puolueettomuus virkamiehenä ja poliittinen asioiden ajaminen kohtaavat politiikassa.</p> <p>Työn teoreettinen viitekehys tarkastelee Suomen julkisen vallan historiaa ja nykytilaa, selventää politiikan käsitteitä ja avaa kunnallisen päätöksenteon keskeisiä elementtejä. Poliisin etiikkaa, arvomaailmaa ja ammatti-identiteettiä arvioidaan. Tietoperustana on hyödynnetty poliisin etiikkaa ja arvoja käsitteleviä ohjeita ja kommentaareja, Suomen valtiosäännöstä ja hallintotavasta kertovia teoksia sekä kunnallispolitiikasta kertovaa kirjallisuutta.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena teemahaastatteluiden muodossa. Haastateltaviksi valikoitui kolme useita vuosia poliisissa toiminutta ja kunnallispolitiikassa vaikuttanutta henkilöä eri puolilta Suomea. Haastattelut tallennettiin ja litteroitiin, ennen kuin ne purettiin ja jaoteltiin analysoitaviksi teemoiksi.</p> <p>Tutkimuksessa selvisi, että poliisien ammatti-identiteetti näkyy ja kuuluu kunnallispolitiikassakin. Tutkimuksen mukaan poliisius on positiivinen arvo myös politiikassa ja poliisin eettisiä periaatteita halutaan noudattaa niin työssä, kuin vapaa-ajallakin. Poliisin monipuolisesta ammattitaidosta ja ihmistuntemuksesta on hyötyä politiikassa, mutta yhtä lailla politiikka hyödyntää poliisia laajemman yhteiskunnallistuntemuksen ja avarakatseisuuden merkeissä.</p>		
Sivumäärä 51 + 1	Tarkastuskuukausi ja vuosi Toukokuu 2018	Opinnäytetyökoodi (OPS) Amk2016ONT
Avainsanat Julkinen valta, vastuu, ammatti-identiteetti, poliisius, etiikka, arvomaailma, esteellisyys		

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	2
2 EDUSTUKSELLINEN DEMOKRATIA JA JULKINEN VALTA.....	3
2.1 Aiemmat tutkimukset	3
2.2 Julkisen vallan historia	5
2.3 Julkinen valta ja julkisuusnäkökulma.....	7
2.4 Valtionhallinto ja valtakunnallinen päätöksenteko	8
2.5 Kunnallispoliittinen toimintaympäristö.....	11
2.6 Hyvän hallinnon periaatteet.....	13
2.7 Virkamiehen vastuu.....	15
3 POLIISINA POLIITTISESSA TOIMINTAYMPÄRISTÖSSÄ.....	16
3.1 Poliitiikan vaikutus poliisin arvomaailmaan.....	17
3.2 Poliisin etiikka ja luottamus poliisiin	18
3.3 Poliisin ammatti-identiteetti.....	22
3.4 Esteellisyys, jääviys ja korruptio	24
3.5 Eturistiriidat	26
4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ.....	27
4.1 Tutkimuksen rajaus	27
4.2 Tutkimusmenetelmä	28
4.3 Teemahaastattelu.....	29
4.4 Haastateltavien valinta.....	30
4.5 Haastattelujen toteutus.....	30
4.6 Aineiston käsittely ja analysointi	31
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	31
5.1.1 Poliisina politiikassa, vai poliitikkona poliisissa.....	32
5.1.2 Poliisin eettinen arvomaailma ja kaksoisroolin ristiriita.....	34
5.1.3 Kenen äänellä poliisi puhuu	37
6 POHDINTA	40
6.1 Tutkimuksen onnistuminen.....	42
6.2 Tutkimuksen luotettavuus.....	43
6.3 Tutkimuksen eettisyys	44
6.4 Jatkotutkimusmahdollisuudet	45
6.5 Loppusanat.....	45
LÄHTEET	47
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Äänestysvilkkaus kuntavaaleissa on Suomessa laskenut pikkuhiljaa. Tilastokeskuksen (1992 ja 2017) mukaan vuonna 1992 kuntavaaleissa äänesti 70,2 % äänioikeutetuista, mutta vuoden 2017 kuntavaaleissa enää 58,9 prosenttia. Tämä tarkoittaa sitä, että vaikka jokainen suomalainen kuuluu johonkin kuntaan, vain noin joka toinen äänioikeutetuista vaikutti edellisissä kuntavaaleissa äänestämällä oman kuntansa asioihin. Voiko tämä johtua siitä, että olemme niin tyytyväisiä jokapäiväiseen elämänmenoomme, että emme näe äänestämistä tarpeelliseksi? Vai onko tyytymättömyytemme niin suurta, että mielestämme äänestäminen ei enää auta asiaa? Vai eikö puolueen listoilta löytynyt sopivaa ehdokasta?

Poliisi on julkisen vallan käyttäjä, kuten poliitikkokin. Poliisi on kytkeyty politiikkaan myös negatiivisessa mielessä. Seura-lehden artikkelissa kerrotaan Espoon kunnallispäättäjien korruptioepäilyistä, joista Espoon kunnanvaltuuston jäsen Kurt Byman oli tehnyt tutkintapyynnön Espoon poliisiin. Tutkintapyyntöä ei käsitelty ajallaan ja se ehti vanhentua. Bymanin mielestä poliisi teki tämän tarkoituksellisesti, koska se on osa kunnan rakenteellista korruptiota. Byman kirjoitti artikkelissa kaupungin poliisille tarjoamista jääkiekkopeleistä kestityksineen, yhteisistä saunailloista ja muusta verovaroin kustannetusta ajanvietteestä, sekä tästä aiheutuneesta luottamuspulasta poliisia kohtaan. (Seura 26.10.2016.) Keväällä 2017 asiasta kirjoitetussa jatkoartikkelissa kritisoitiin edelleen poliisin toimintaa asiassa (Seura 8.3.2017). Poliisin ammattiin opiskelevana asia alkoi kiinnostaa eettisestä näkökulmasta: tätäkö se on todellisuudessa? Onko poliisin etiikka vain sanahelinää?

Tavoitteeni on selvittää kunnallispolitiikassa toimivien poliisien ajatus- ja arvomaailmaa ja heidän ammatillisen kaksoisroolinsa yhdistämisen mukanaan tuomia mahdollisia ristiriitoja ja haasteita. Yritän löytää vastauksia siihen, miten poliisi pystyy politiikassa toimiessaan edistämään sekä kansalaisten, puolueensa, että poliisin asioita; ja miten poliisin arvomaailma, ammatti-identiteetti ja eettiset periaatteet vaikuttavat ja toteutuvat poliitikon työssä. Miten toisaalta puolueettomuus virkamiehenä ja poliittinen asioiden ajaminen kohtaavat politiikassa? Tarkastelen työssäni näitä asioita poliisin näkökulmasta politiikan suuntaan, eli sisältä ulospäin.

Lähestyn työtäni poliisin eettisten normien, arvokysymysten, ammatti-identiteetin ja esteellisyysäännösten näkökulmasta. Työni teoreettinen viitekehys käsittää luvut 2-3. Tietoperustassa olen hyödyntänyt poliisin etiikkaa ja arvoja käsitteleviä ohjeita ja kommentaareja, Suomen valtiosäännöstä ja hallintotavasta kertovia teoksia sekä kunnallispolitiikasta kertovaa kirjallisuutta. Koska työni ei ole luonteeltaan oikeustieteellinen, avaan lainsäädäntöä vain siltä osin kuin se on työni kannalta tarpeellista.

Luvuissa 4-5 käyn läpi työni toteutuksen ja esittelen käyttämäni laadullisen tutkimusmenetelmän, sekä selvitän tutkimukseni tuloksia työni tietoperustaan pohjautuen. Esittelen teemat ja analysoin kuhunkin teemaan liittyvän haastatteluosuuden. Viimeisessä luvussa pohdin tutkimukseni onnistumista ja luotettavuutta, eettisiä periaatteita ja niiden toteutumista, sekä omaa kehittymistäni kirjoittajana ja tutkimuksen tekijänä.

2 EDUSTUKSELLINEN DEMOKRATIA JA JULKINEN VALTA

Tässä luvussa keskityn työni keskeisen terminologian ja peruskäsitteiden avaamiseen niin poliisin, kuin politiikankin saralla. Poliitikassa toimivien poliisien ajatus- ja arvomaailmaa, sekä näiden kahden roolin yhdistämisen mukanaan tuomia mahdollisia ristiriitoja ei ole selvitysteni mukaan tutkittu aiemmin. Aihepiirin lähellä on kuitenkin tehty useita tutkimuksia. Eri yhteistyöverkoston välistä toimintaa, jääviyttä ja esteellisyyttä, julkisyhteisöissä ilmeneviä korruptiorikoksia, sekä virkamiesten eettistä arvomaailmaa on tutkittu niin Poliisiammattikorkeakoulussa, kuin muissakin oppilaitoksissa.

2.1 Aiemmat tutkimukset

Aikaisemmin tehdyissä tutkimuksissa julkisuus ja viranomaisyhteistyö nousee tutkimuksissa jonkin verran esiin. Työni aihepiiriä on lähestytty eniten arvojen ja eettisten normien näkökulmasta. Etiikasta ja arvoista on tehty tutkimuksia ja laadittu ohjeistoja monesta eri näkökulmasta usealla eri tieteenalalla, myös poliisiorganisaatiota ja muita virkamiehiä koskien; esimerkiksi Etiikka ja poliisin työ (Ellonen, Kekomäki, Raivola, Taiha ja Välihalo 2000), Suositus eurooppalaisiksi poliisin eettisiksi ohjeiksi (Euroopan neuvoston ministeriökomitean julkaisu 2001), Valtion virkamieseettisen toimikunnan raportti (Valtionvarainministeriö 2014) ja Arvot arjessa – virkamiehen etiikka

(Valtiovaranministeriö 2005), jossa asetettiin valtiolle työnantajana tavoitteeksi julkisen toiminnan arvolähtöisyys ja korkea etiikka. Julkaisun mukaan arvolähtöisyys puolestaan estää ja vähentää korruptiota.

Kristiina Suur-Askola (2016) käsittelee väitöskirjassaan ”Arvot ja arvojohtaminen poliisihallinnossa: institutionaalisen samanmuotoisuuden näkökulma” poliisin arvoja ja arvojohtamisen perusteita, joita ovat oikeudenmukaisuus, ammattitaito, palveluperiaate ja henkilöstön hyvinvointi. Omassa tutkimuksessani osoitan poliisin arvojen olevan olennainen osa myös poliitikkopoliisin identiteettiä. Niina Rossi (2007) tutkii virkamiehen esteellisyyttä pro gradu -tutkielmassaan ”Esteellisyys valtion- ja kunnallishallinnossa: erityistarkastelussa intressijäävi”. Rossi käsittelee esteellisyyden eri muotoja oikeustapausten kautta. Virka-asemaan liittyvät jääviyskysymykset koskevat myös kunnallispolitiikassa toimivaa poliisia.

Janne Aalto (2016) tarkastelee Maanpuolustuskorkeakoulun väitöskirjassaan ”Hyvä sotilas – Oikea toiminta” tiettyjen maiden sotilaiden arvoja, etiikkaa ja etiikan opetusta ja vertasi niitä Suomen puolustusvoimiin. Puolustusvoimat on poliisin tapaan vielä tänäkin päivänä varsin hierarkkinen organisaatio, jossa toiminta onnistuakseen keskittyy vahvasti hyvään johtamiseen, annettuihin määräyksiin ja käskyihin, sekä ennalta sovittuihin ja harjoiteltuihin toimintamalleihin. Kaiken tämän on kuitenkin molemmissa organisaatioissa tapahduttava eettisesti kestävin perustein. Eettisiä perusteita sovelletaan haastateltavieni mukaan jossain määrin myös kuntapoliittisella pelikentällä.

Korruptiota käsitteleviä raportteja on julkaistu Poliisiammattikorkeakoulussa useita, esimerkiksi Juslén ja Muttilainen (2009) ”Korruption ydinalueet 2000-luvun Suomessa”, Peurala ja Muttilainen (2015) ”Korruption riskikohteet 2010-luvun Suomessa” ja Mansikkamäki ja Muttilainen (2016) ”Tietoon tullut korruptiorikollisuus Suomessa 2011–2014”. Näissä raporteissa keskitytään korruptioon yleisellä tasolla, sekä ilmiönä ja rikollisuuden muotona. Yhtymäkohta työhöni löytyy erityisesti Peuralan ja Muttilaisen raportista, jossa he käsittelevät kuntapoliittiseen toimintaympäristöön liittyviä tapauksia.

Antti Vilkkonen (2003) on tutkinut Poliisiammattikorkeakoulun poliisipäällystön opinnäytetyössään ”Poliittisten puolueiden suhtautuminen turvallisuusyhteistyöhön ja poliisipalvelujen kehittämiseen eräissä Suomen kunnissa” kuntapäätäjien mielipiteitä ja halua osallistua kuntansa turvallisuussuunnitteluun ja -yhteistyöhön poliisin kanssa. Vilkkonen

nostaa työssään esiin yhteistyöverkostot ja niiden merkityksen, joita myös haastatteleman poliisit korostivat. Vilkon tutkimuksesta ilmenee, että kuntapoliittisten päättäjien ja poliisin välinen yhteistyö on ollut hyvin vähäistä, mutta sen toivottaisiin lisääntyvän. Vilkon työ ei kuitenkaan käsittele poliisin ajatuksia ja näkemyksiä yhteistoiminnasta, eikä poliisin henkilökohtaista roolia politiikan parissa.

Ida Määttä (2016) puolestaan on tutkinut Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyössään tv-poliisien kokemuksia julkisuudesta. Tällä on kosketuspinta omaan työhöni lähinnä poliisin saaman julkisuuden takia. Poliitikassa aktiivisesti toimiva poliisi saa osakseen julkisuutta sekä poliisiuden, että poliitikon uransa takia. Selvitän työssäni politiikassa toimivan poliisin näkemyksiä julkisuudesta ja sen hyödyntämisestä. Määttä jatkaa aiheen käsittelyä uusimmassa Poliisiammattikorkeakoulun valintakokeiden lukemiston artikkelissa Määttä (2018), jossa hän korostaa politiikassakin tärkeän verkostoitumisen merkitystä poliisissa.

Yhteenvedon jo tehdyistä tutkimuksista voidaan todeta, että niissä ei käsitellä poliisin roolia poliittisena toimijana, tai tähän rooliin liittyviä mahdollisia ristiriitoja ja haasteita. Poliisin ja virkamiehen etiikkaa ja arvokäsityksiä sen sijaan on tutkittu melko laajalti.

2.2 Julkisen vallan historia

Viimeisen 200 vuoden näkökulmasta katsottuna Suomen poliisin ja politiikan historia limityvät vahvasti yhteen. Poliitikka juontuu kreikan kielen sanasta *politikos*, "kansalaisia koskeva". Poliitikka on myös toimintaa, jolla pyritään vaikuttamaan yhteiskunnallisiin asioihin, tai hoidetaan niitä jollain tasolla (Kielitoimiston sanakirja, 2004). Poliisi-sanana voi puolestaan nähdä juontuvan ranskan kielen kautta kreikan sanasta *politeia*, "ryhmän poliittinen organisoituminen, organisoitu yhteisö". 1700-luvun Euroopassa poliisi-sanana merkitys alkoi muotoutua tarkoittamaan sisäistä hallintoa, suojelua ja valvontaa. Veijo Meri (1991, 285-286) on "Sanojen synty" - sanakirjassaan nähnyt sekä politiikan, että poliisin edellä mainittujen kantasanojen tarkoittaneen aikoinaan samaa asiaa.

Poliittinen historia. Suomen aika Neuvosto-Venäjän ja Ruotsin vallan alaisena on vaikuttanut monin tavoin maamme politiikkaan. Hallinnon ja kaiken virallisen toiminnan säädösten mukaisuus on ruotsalaista perua. Venäjältä on periytynyt järjestelmämme rationaalisbyrokraattisuus: usko auktoriteetteihin on vankka ja useimmat

hallintajärjestelmämme ovat johtajakeskeisiä. (Wiberg 2006, 19.) Venäjän ja Suomen välisestä, politiikan mukanaan tuomista tämän päivän ongelmista rikostutkinnassa kirjoittaa Arja Lohiniva (2008, 5), joka kertoo politiikan roolin olevan erittäin suuri Venäjän nykyisessäkin rikosoikeudellisessa järjestelmässä. Toisaalta raportissa haastatellut poliisit kertovat kokevansa vastaavasti Suomen EU-politiikan vaikeuttavan suomalaisen poliisin yhteistyötä Venäjän suuntaan.

Hallinnon politisoituminen Suomessa alkoi 1970-luvun alussa. Kriittisesti ajattelevat vasemmistolaiset tulivat osaksi poliittista elämää sekä eduskunnassa että hallituksessa. Tällöin tehtiin laajamittaisia poliittisia virkanimityksiä, joiden seurauksena poliittinen ohjaus ulottui hallintokoneiston sisälle ja samalla virkamiesten vaikutus puoluepolitiikkaan voimistui (Saukkonen 2008). Valtionhallintoon ei ollut kohdistunut kovin suuria muospaineita toisen maailmansodan jälkeen, vaikka läänijako periytyi venäjänvallan ajalta ja paikallispoliisin nimismiesjärjestelmä peräti ruotsinvallan ajalta saakka. Suomalainen hyvinvointiyhteiskunta jatkoi tasaista kasvuaan 1990-luvun alkuun asti. Tuolloin alkanut talouslamba käynnisti suuren muutoksen myös julkishallinnossa. Palveluita karsittiin, mikä merkitsi myös poliisipalvelujen voimakasta supistamista: 212 paikallispoliisin yksiköstä on jäljellä enää 11 poliisilaitosta. (Porvali 2018, 241.)

Poliisin historia. Poliisihallinnon rakentaminen Suomeen käynnistyi autonomian alussa Neuvosto-Venäjän vallan aikana vuonna 1816, jolloin keisarikunnan viranomaiset antoivat perustamisasetuksen Turkuun perustettavasta poliisilaitoksesta. Poliisin valtuudet sisälsivät oikeuden käyttää väkivaltaa työtehtävissään (Tuulasvaara-Kaleva 2018, 308). 1800-luvun suomalaiset poliisikamarit käyttivät myös tuomiovaltaa toimien tuomioistuimina järjestysasioissa. Poliisi oli näin selvästi sidoksissa poliittiseen tilanteeseen ja valtiovallan ote poliisista oli ratkaiseva. (Hietaniemi 1992, 17.)

Poliisin luottamusta söi vuoteen 1932 asti voimassa ollut kieltolaki. Kansan lisäksi moni poliisikaan ei hyväksynyt lakia, joten suhtautumien sen valvomiseen vaihteli ja tämä horjutti poliisin uskottavuutta. Poliisin heikko kannatus näkyi esimerkiksi alttiudessa väkivaltaan poliisia kohtaan. Sotien aikana osa poliiseista meni rintamalle ja osa jäi hoitamaan poliisin tehtäviä. Tämä aikakausi poliiseja menehtyi sodan lisäksi runsaasti myös varsin levottomissa työtehtävissä. (Porvali 2018, 231–233.) Yhteiskuntaradikalismi ja kansalaisaktivismi alkoi nosta päätään 1960- ja 1970-luvuilla. Mielenosoitukset muuttuivat levottomiksi, mutta

varsinaista katuradikalismia tai -väkivaltaa ei esiintynyt. Ympäristöliikkeet valtasivat tyhjiä taloja tai kahliutuivat metsätyökoneisiin, eikä poliisiin tarvinnut käyttää suuremmin voimaa. (Tuulasvaara-Kaleva 2018, 317–319.)

Nykyään poliisi on usein jo alalle hakeutuessaan korkeammin koulutettu kuin edeltäjänsä ja erikoistuu poliisin työssään johonkin. Tämä on johtanut poliisin aiemman linjaorganisaation muutokseen kohti asiantuntijaorganisaatiota (Porvali 2018, 242). Yhteiskunnallisen tilanteen muutokset ovat saattaneet vaikuttaa siihen, että poliisi haluaa ja kokee tärkeäksi vaikuttaa myös yhteiskunnalliseen päätöksentekoon haluamatta olla pelkkä valtion järjestyksenpitäjä. Sitä, onko tämän kaltainen kaksoisrooli mahdollinen ja miten sen toteutuminen ilmenee käytännössä, pohditaan tässä työssä.

2.3 Julkinen valta ja julkisuusnäkökulma

Politiikan ja hallinnon raja perustuu rakenteisiin. Ylimmät valtioelimet tekevät poliittiset päätökset ja hallinto panee ne toimeen. Wiberg (2006) kuvailee vallan saavuttamista ja sen käyttämistä katkeamattomana komentoketjuna: valta kuuluu kansalle, josta se vaalien ja puolueiden kautta kanavoituu kansan valitsemille edustajille. Heidän tehtävänä on hallituksen ja julkishallinnon avulla muuntaa se teoiksi, jotka puolestaan vaikuttavat kansaan. (Wiberg 2006, 256–257.) Julkisen vallan tehtävänä on valvoa ja edistää yhteistä etua, sekä seurata ja suunnata yhteiskunnan kehitystä. Julkisen vallan käyttö on tosiasiallista hallintotoimintaa (Vehkamäki 2008, 67). Julkinen valta on välttämätöntä, sillä sen tehtävänä on sovittaa erilaiset ja ristiriitaisetkin pyrkimykset yhteen. Julkinen valta on se ”joku” joka tekee päätökset ja tämä tapahtuu aina julkisen, ei yksityisen nimissä. Tähän perustuu vallan kaksijakoisuus. Virkamies ei voi päätöksessään toimia toteuttaen yksityisen kansalaisen ideologiaansa: velvoittava virkavastuu on paljon tätä suurempi. (Savikuja 2000, 10–35.)

Julkinen valta on yksipuolista vallankäyttöä eli päättämistä kansalaisen eduista, oikeuksista ja velvollisuuksista. Siihen voi kuulua myös oikeus pakkokeinojen käyttöön, minkä takia julkisen vallan käyttöoikeus on rajattu viranomaiseen. Muillakin viranomaisilla voi olla oikeus julkisen vallan käyttöön, mutta tällöin esimerkiksi kunnan palveluksessa olevan henkilön pitää olla yleensä virkasuhteessa. Julkisen vallan vastuu on siis suuri, mutta sen

toimintavapaus on rajallinen. Vastuun ja toimintavapauden välissä oleva tulkinta yleisestä edusta perustuu julkisen vallan harjoittajan tietoon ja moraaliin. (Savikuja 2000, 10–35.)

Vallalla on eri muotoja. Poliitikassa ja julkisella sektorilla valta on suurimmaksi osaksi päätösvaltaa virkavastuulla, eli osaamista ja ymmärrystä siitä miten päätöksiä syntyy ja miten asioita valmistellaan. Tämä eroaa yksityisen yrityksen johdon monipuolisemmasta vallasta, jossa on lukuisia vaikutusmahdollisuuksia. Yritysjohdon valta on siis johtamista. Vaikutusvalta on vallankäyttöä toisten yli esimerkiksi henkilökohtaisen tunnettavuuden ansiosta. Henkilökohtaisen tunnettuuden mukanaan tuoma valta on usein verkostovallan seurausta: verkostoituminen on lisännyt hyödyllisiä kontakteja. Valta on mahdollisuutta, taitoa ja kykyä toteuttaa tavoitteensa näkyvästi tai näkymättömästi, mutta sen lyhyt ja täsmällinen hahmottaminen on vaikeaa (Berndtson 2008, 37–43).

Julkinen valta on nimensä mukaisesti julkista. Hallinnon julkisuusperiaatteen ja kuntalain (10.4.2015/410) mukaan kuntalaisella on oikeus saada tietoa kunnan toiminnasta ja päätöksistä (kuntalaki 10.4.2015/410, 29 §). Julkisuus onkin yksi hallinnon tiedottamisen ja kansalaisen oikeusturvan tärkeimpiä lähtökohtia. Vain alusta asti avoimella ja aktiivisella vuorovaikutuksella voidaan mahdollistaa parhaat päätökset vaikeissakin asioissa. Kunnan avoin viestintä lisää yhteisöllisyyttä ja kuntalaisten luottamusta päätäjiin. (Seppälä ym. 2017, 189–192.) Kunnallishallinnossa julkisuus toteutuu edellä mainitun lisäksi myös valtuuston kokousten julkisuuden, päätösten julkisuuden ja asiakirjajulkisuuden kautta.

Kunnallisten asioiden ja asiakirjojen julkisuusperiaatteen ja -olettaman yhteydessä on huomioitava myös julkisuuslain (laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621) 24 §:n salassapitosäännökset, joiden piiriin kuuluu esimerkiksi yksityisyyden suoja, sekä liike- ja ammattisalaisuuden suoja. Nämä muodostavat kunnallishallinnossa merkittävimmät salassa pidettävät asiakokonaisuudet. Salassa pidettävistä asioista on kuitenkin oikeus saada tieto niillä kunnan toimielimillä tai viranhaltijoilla, jotka niitä käsittelevät (Heuru 2006, 223–228). Virkamiehen salassapitovelvollisuus jatkuu vielä virkasuhteen päättymisenkin jälkeen.

2.4 Valtionhallinto ja valtakunnallinen päätöksenteko

Politiikka, valta ja valtio ovat toisiinsa kytkeytyneitä perustavaa laatua olevia yleiskäsitteitä, jonka määrittely riippuu määrittelijän itsensä edustamasta näkökulmasta. Ihmisen toimintaan viittaaville käsitteille ei koskaan voida antaa yhtä ainoaa oikeaa merkitystä, mutta

käsitteet voidaan määritellä eri tavoilla. Poliittikkaan liittyy aina vallankäyttöä ja päätöksentekoa. (Berndtson 2008, 32–36.) Poliitikasta puhuttaessa yleisellä tasolla, ja tässä työssä, tarkoitetaan toimintaa, jolla yksilöt ja ryhmät pyrkivät saamaan aikaan kaikkia yhteiskunnan jäseniä sitovia yhteisiä päätöksiä. Toiminnassa ja päätöksissä huomioidaan ihmisten erilaiset näkemykset niin tavoitteissa, kuin keinoissakin. Päämääriä ja keinoja voidaan sovittaa yhteen keskustellen. (Wiberg 2006, 7.)

Suomalaisten poliittinen kulttuuri, eli näkemys poliittisen elämän organisoimisesta on vahvasti yhteisymmärrystä hakeva. Ruotsin ja Venäjän entisenä alusmaana demokraattinen Suomi kansalaisineen on tottunut hakemaan konfliktitilanteissakin yhteisiä arvoja ja rakentamaan toimintaa niiden varaan. Yhdenvertaisuuden normi on suomalaisille ylitsekäymätön perusarvo, josta ei olla valmiita tinkimään (Wiberg 2006, 18). Tänä päivänä Suomen poliittinen järjestelmä on stabilisoitunut jopa siinä määrin, että uhaksi voi muodostua politiikan pysähtyneisyys. Toisaalta politiikan ja hallinnon suhteen kannalta kehitys on ollut pääosin myönteistä, koska vakaa poliittinen johto on luonut hallinnolle hyvät toimintaedellytykset. (Temmes 2008.) Yksi merkittävimpiä uudistuksia Suomen poliittisessa järjestelmässä on ollut uuden perustuslain voimaantulo keväällä 2000. Suomen Perustuslain (11.6.1999/731) 2 § mukaan:

Valtiovalta kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta. Kansanvaltaan sisältyy yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan ja elinympäristönsä kehittämiseen. Julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia.

Edustuksellinen demokratia rakentuu äänestämiseksi. Se on niin kutsuttua välillistä valtiovaltaa, jossa äänestäjät, eli kansalaiset valitsevat vapailla vaaleilla edustajia päättämään kunnan tai valtion asioista puolestaan. Kansa äänestää edustajikseen ja valtuutetuikseen ehdokkaita, joiden he olettavat tekevän hyviä päätöksiä. Demokratia toimii, mikäli keskusteluyhteys toimii edustajien välillä ja kansan ja edustajan välillä (Sauri 2002, 41). Edustuksellinen demokratia onkin yleisesti hyväksytty vallankäytön muoto ja tehokas keino toteuttaa politiikkaa yhteiskunnassa (Savikuja 2000, 14). Tähän perustuu eduskunnan ja kunnanvaltuustojen toiminta Suomessa. Eduskuntavaalit toimitetaan joka neljäs vuosi, viimeksi vuonna 2015 ja kuntavaalit joka neljäs vuosi; viimeksi vuonna 2017.

Suora demokratia on edustuksellisen demokratian vastakohta, jossa suorana vallankäyttäjänä ovat kansalaiset itse. Tästä esimerkkinä mainittakoon presidentinvaalit, tai

vähintään 50.000 ääntä saaneet kansalaisaloitteet, jotka menevät sellaisenaan eduskunnan käsittelyyn. Myös valitsijayhdistykset ovat suoraa demokratiaa. Ne voivat keräämiensä kannattajakorttien avulla asettaa ehdokkaita vaaleihin (vaalilaki 714/1998, 128 §). Kevään 2018 presidentinvaaleissa valittiin ensimmäistä kertaa presidentiksi valitsijayhdistyksen kautta ehdolla ollut ehdokas, Sauli Niinistö. Suoran demokratian tuorein edustaja maassamme on Liike Nyt; sitoutumaton poliittinen liike, jonka tavoite on uudistaa yhteiskunnallista päätöksentekoa. Se haluaa edistää demokratiaa saamalla aikaan koko Suomea hyödyttäviä yhteisiä päätöksiä (Liike Nyt, 2018). Liike Nyt on kiistänyt lähtevänsä puolueena mukaan kevään 2019 eduskuntavaaleihin, mutta nähtäväksi jää asettuvatko ehdokkaat sen nimissä ehdolle valitsijayhdistysten kautta (Iltalehti 5.5.2018).

Puolueet ovat edustuksellisen demokratian keskeisiä toimijoita sekä valtakunnan- että kunnallispolitiikassa. Puolueet ovat järjestäytyneet ryhmä samansuuntaisten periaatteiden mukaan ajattelevia ihmisiä joilla on yhteisiä tavoitteita. (Wiberg 2006, 43.) Nämä yhteiset tavoitteet konkretisoituvat kansakunnan etujen ajamisena. Perustuslaki ei tunne puolueita lainkaan, joten niiden toimintaa säätelee puoluelaki (10.1.1969/10). Puolueiden tehtäviä ovat mm. eri vaihtoehtojen esittäminen äänestäjille; kannattajien mahdollistaminen politiikkaan osallistumisessa ja valitsijoidensa intressien ja mielipiteiden edustaminen päätöselimissä. (Wiberg 2006, 49.) Puolueet voidaan nähdä myös vaalijärjestöinä, eli niiden tavoitteena on mahdollisimman suuren äänimäärän kerääminen vaaleissa ehdokkailleen. Näin puolueen valtakunnallinen, maakunnallinen ja paikallinen vaikutusvalta on vahvasti sidoksissa sen ehdokkaita äänestäneisiin kansalaisiin. (Nousiainen 1998, 59.)

Valtio on ihmisyyhteisö, joka käyttää rajoilla määrätyllä alueellaan yhteiskunnasta, eli ihmisistä itsestään peräisin olevaa pysyvää valtaa. Valtio on vain osa yhteiskuntaa, eikä toisinpäin. Valtio ilmenee yhteiskunnassa valtiollisina laitoksina ja järjestelminä, jotka puolestaan voivat toiminnassaan toteuttaa valtiovaltaa. (Kiviniemi 2008, 14–15; Savikuja 2000, 20–22.) Julkinen valta on olennainen ja välttämätön osa oikeusvaltion yhteiskuntarakennetta. Valtion toiminta jaetaan eduskunnan käyttämään lainsäädäntövaltaan, hallitukselle kuuluvaan toimeenpanovaltaan, sekä tuomioistuinten ja viime kädessä poliisin käyttämään tuomivaltaan. (Vehkamäki 2008, 64.)

Eduskunta käyttää ylintä päätösvaltaa. Se voi erottaa hallituksen, koska toimeenpanevan elimen pitää nauttia lakia säätävän elimen luottamusta. Tällä pyritään estämään vallan

keskittyminen yksittäisille instansseille, joka voisi antaa mahdollisuuden vallan väärinkäyttöön. Sama ilmenee kunnallishallinnossa: vaaleissa valittu kunnanvaltuusto asettaa kunnanhallituksen johtamaan kunnan hallintoa. (Kiviniemi 2008, 17.) **Hallituksen** muodostaa vaalit voittanut puolue, jonka puheenjohtajasta tulee pääministeri. Ministerit johtavat **ministeriöitä**. Esimerkiksi sisäministeriö ohjaa ja valvoo poliisiosastonsa avulla poliisitoimintaa ja valmistelee poliisia koskevan lainsäädännön. Poliisihallitus puolestaan on operatiivisen poliisitoiminnan johtaja ja paikallispoliisia ohjaava keskusvirasto. (Sisäministeriö 2018.) **Presidentti** osallistuu lainsäädäntövallan käyttöön vahvistamalla eduskunnan hyväksymät lait ja antamalla asetuksia voimassaolevien lakien rajoissa (Kiviniemi 2008, 31). Presidentillä on valta hajottaa eduskunta ja nimittää ministerit.

2.5 Kunnallispoliittinen toimintaympäristö

Kunta-nimitystä käytetään Suomen paikallisen aluejaon perusyksiköstä. Jokaisen maassamme oleskelevan ihmisen elämisen ja olemisen perustana on kunta. Valtion tavoin kuntakin on yhteisöksi muodostettu alueellinen yhdyskunta, jolla on verotusoikeus, tarkasti määritellyt rajat ja luetteloitu jäsenistö (Nousiainen 1998, 294). Kunta on kuin valtio valtiossa. Paikallisena toimijana kunnalla on merkittävä rooli paikallisen identiteetin luoja. Kunta voi valtuuston päätöksellä ottaa käyttöön kaupunki- nimityksen, jos se katsoo täyttävänsä kaupunkimaisen yhdyskunnan vaatimukset (kuntalaki 10.4.2015/410, 4 §, 2 momentti), eli kaupunki on vain yksi kuntamuoto.

Kuntien vastuulla on nykyään perusterveydenhoito, sosiaaliturva ja peruskoulutus. Valtionosuusjärjestelmän kuntien väestön ja talouden erityispiirteet huomioivien laskentaperusteiden mukaisesti kukin kunta saa valtiolta kokonaissumman, jonka rajoissa niiden on hoidettava palvelujen tuottaminen. Valtionhallinnosta poiketen kuntien hallinnonalat ovat kunnanvaltuuston valitseman kunnanhallituksen ja lautakuntien kontrollissa. Poliittinen päätöksenteko ulottuu kunnallishallinnossa siis syvemmälle kuin valtionhallinnossa. (Temmes 2008.) Vaikka vaaleissa usein äänestetään henkilöä puolueen sijaan, poliittinen päätöksenteko tapahtuu kunnallispolitiikassakin ryhmissä. Ryhmän sisäinen, mutta avoin toiminta- ja keskustelukulttuuri onkin olennainen osa päätösten käsittelyä, syntymistä ja seurausten kantamista (Sauri 2002, 71–73).

Perustuslain (731/1999) 121 § mukaan ”Suomi jakaantuu kuntiin, joiden hallinnon tulee perustua kunnan asukkaiden itsehallintoon”. Jotta asukkaiden itsehallinto toteutuisi kunnissa, tulee niissä olla itsenäinen päätöksentekojärjestelmä. Kunnan pakollisia toimielimiä ovat kunnanvaltuusto, kunnanhallitus, lautakunta ja johtokunta, niiden jaostot ja toimikunnat (kuntalaki 10.4.2015/410, 30 §). Kunnassa tulee olla myös kunnanjohtaja, tai pormestari, joka yhdessä valtuuston ja kunnanhallituksen kanssa vastaavat kunnan ylimmästä päätöksenteosta (kuntalaki 10.4.2015/410, 38 §).

Kunnanvaltuusto on ainoa toimielin, jonka kuntalaiset valitsevat vaaleilla (vrt. luku 2.3, Eduskunta). Valtuusto käyttää ylintä päätösvaltaa vastaten kunnan toiminnasta, taloudesta, tavoitteista ja strategisesta päätöksenteosta. Valtuuston tulisi konkreettisten päätösten lisäksi tehdä työtä myös kunnan tulevaisuuden varmistamiseksi ja tähyillä kuntaorganisaation toimintaympäristön ulkopuolelle havainnoiden kunnan kehittämistarpeita (Lundström 2004, 14). Valtuuston kokoukset ovat kunnanhallituksen ja lautakuntien kokouksista poiketen julkisia yleisölle ja medialle (Sauri 2002, 166–169). Valtuuston kokouksessa on yleensä enää myöhäistä yrittää vaikuttaa päätökseen, joka on usein lyöty asiallisesti lukkoon jo kunnanhallituksessa. Kuntalaisen halutessa vaikuttaa johonkin epäkohtaan kunnassaan, tulisi hänen olla yhteydessä valtuustoryhmiin jo asian ollessa esillä lautakunnassa.

Kunnanhallitus on valtuuston asettama toimielin, joka vastaa kunnan hallinnosta ja taloudenpidosta, sekä valtuuston päätösten valmistelusta, täytäntöönpanosta ja laillisuuden valvonnasta (Heuru 2006, 109). Valtuustoon verrattuna kunnanhallituksen vastuu on käytännönläheisempää ja kokonaisvaltaisempaa. Kunnanhallituksen kokouksen esityslistalla on lautakunnista tulleita asioita, kunnanhallituksen omia päätösasioita ja asioita, jotka menevät edelleen valtuuston päätettäväksi. Kokouksessa jokaiselle myönnetään puheenvuoro, jokainen ehdotus ja vastalause merkitään pöytäkirjaan, ja kannatetuista ehdotuksista äänestetään, jotta niiden kannatus todettaisiin. Kunnanhallituksen kokoukset ovat suljettuja kansalaisilta ja tiedotusvälineiltä. (Sauri 2002, 159–165.)

Lautakunnat ovat kunnanhallituksen asettamia ja niiden määrä vaihtelee kunnan eri hallinnonaloista riippuen. Ne toimivat kunnanhallituksen alaisuudessa tarkastuslautakuntaa lukuun ottamatta. (Heuru 2006, 110.) Lautakuntien asema on merkittävä, koska ne paneutuvat ja päättävät pelkästään oman toimialansa asioista. Lautakuntien jäsenet ovat puolueiden nimittämiä, ketä tahansa täysi-ikäisiä kuntalaisia. Valtakunnanpolitiikan tavoin

kunnan päätöksenteossa ei ole merkitystä edustajan aiemmalla koulutuksella tai työkokemuksella. Kunnan operatiivisten tehtävien menestyksestä ja vastuullista hoitamista tuskin edesauttaa esimerkiksi perushoitajan osallistuminen rakennusluvista vastaavan lautakunnan päätöksiin (Virén 2006, 40).

Kunnanjohtaja on päätoiminen viranhaltija, joka johtaa kunnanhallituksen alaisena kunnan hallintoa, taloutta ja muuta toimintaa (kuntalaki 10.4.2015/410, 38 §). Kunnanjohtaja on kunnanhallituksen esittelijä, mutta ei kunnanhallituksen puheenjohtaja. Valtuusto päättää kunnanjohtajan palvelussuhteesta siltä osin kuin niistä ei määrätä virkaehtosopimuksissa tai muissa viranhaltijoita koskevissa määräyksissä. Valtuusto voi irtisanoa kunnanjohtajan. (Seppälä ym. 2017, 110–111.) **Pormestari** voi myös johtaa kuntaa. Vuoden 2018 alkuun mennessä Suomen 311 kunnasta ja kaupungista vain Helsinki, Pirkkala, Tampere ja Tuusula ovat valinneet johtoon pormestarin (Valtionvarainministeriö 2017). Kunnanjohtajasta poiketen pormestari on luottamushenkilönä aina myös kunnanhallituksen puheenjohtaja.

Luottamushenkilö, eli kunnanvaltuutettu tai varavaltuutettu käyttää kuntademokratiassa henkilötasolla ylintä päätösvaltaa. Luottamushenkilöitä ei ole valittu kunnallispolitiikkaan virkamiehiksi ja tuomareiksi tulkitsemaan ja soveltamaan lakia, vaan tekemään poliittisia päätöksiä kuntalaisten hyväksi. (Sulonen 2017, 146.) Lainkin mukaan luottamushenkilön tulee edistää kuntalaisten etuja sekä toimia tehtävässä arvokkaasti tehtävän edellyttämällä tavalla (kuntalaki 10.4.2015/410, 69 §). Luottamushenkilö hoitaa usein toimensa päätyönsä ohessa ilman palkkaa, ainoastaan pieniä palkkioita ja ansionmenetykskorvauksia vastaan (Nousiainen 1998, 295). Työn, perheen ja politiikan yhteensovittaminen vaatii ponnistelua, eikä kunnallispolitiikon sosiaalinen status tai kokouspalkkio verottajan osuuden jälkeen ole taloudellisesti merkittävää. Kunnallispolitiikko todennäköisesti pyrkiikin oikeasti hoitamaan ihmisten asioita parhaalla mahdollisella tavalla. (Sauri 2002, 45–47).

2.6 Hyvän hallinnon periaatteet

Poliisilain (22.7.2011/872) 1. luvussa säädetään poliisin erityisistä henkilöön kohdistuvista toimintaperiaatteista, joita ovat perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, suhteellisuusperiaate, vähimmän haitan periaate ja tarkoitussidonnaisuuden periaate (PoL 22.7.2011/872, 2 § – 6 §). Tästä muodostuu poliisin keskeisin ihmisarvoa joka tilanteessa

kunnioittava julkisen vallan käyttöperiaate. Sekä poliisissa että politiikassa on hallintolain (6.6.2003/434) 2. luku keskeisessä roolissa. Luvussa säädetään hallinnon oikeusperiaatteista, viranomaisen palveluperiaatteesta ja asianmukaisesta palvelusta, neuvonnasta ja opastamisesta, asiallisesta kielenkäytöstä ja viranomaisten välisestä yhteistyöstä (hallintolaki 6.6.2003/434, 6 § – 10 §). Oikeusperiaatteet ohjaavat viranomaisen päätösharkintaa ja muuta hallintoasian käsittelyä, mutta ne ovat osin sovellettavissa myös henkilöiden väliseen kanssakäymiseen. Hallinnon oikeusperiaatteita ovat:

- yhdenvertaisuusperiaate
- tarkoitussidonnaisuusperiaate
- objektiviteettiperiaate
- suhteellisuusperiaate
- luottamuksensuojaperiaate.

Yhdenvertaisuusperiaate, eli tasapuolisuus mainitaan Suomen perustuslain 6 §:ssä ja sen mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Kuntatasolla merkitys näkyy kunnan yleisen toimialan tulkinnassa ja erilaisten etuisuuksien myöntämisessä. Yhdenvertaisuuteen sisältyy syrjäintäkielto: ketään ei saa asettaa eriarvoiseen asemaan minkään henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Tarkoitussidonnaisuusperiaate tarkoittaa sitä, että viranomaisella ei saa olla omassa toiminnassaan vääriä vaikuttimia. Esimerkiksi virkaan valittavan henkilön valinnassa harkintavaltaa ei saa käyttää väärin, vaan virkaan tulisi valita pätevin ja sopivin henkilö.

Objektiviteettiperiaate, eli puolueettomuus kohdistuu hallinnon yksittäisiin toimijoihin, luonnollisiin henkilöihin. Se edellyttää viranomaiselta asiallista ja puolueetonta toimintaa; ystäviä ja sukulaisia ei voi suosia. Tähän liittyy olennaisesti hallintolain esteellisyyttä koskevat säännökset (hallintolaki 6.6.2003/434, 27–29 §), joista enemmän työni luvussa 3.

Suhteellisuusperiaate on tärkeä tapauksissa, joissa hallintoviranomainen joutuu harkitsemaan asiakkaan kannalta epäedullisia seuraamuksia, kuten työsuojelu- ja rakennusvalvonnassa. Poliisin puolestaan on suoritettava toimenpiteet aiheuttamatta suurempaa vahinkoa tai haittaa kuin on välttämätöntä tehtävän suorittamiseksi.

Luottamuksensuoja merkitsee yksilön suojaan julkista valtaa vastaan. Viranomaisen toiminnan oikeellisuuteen ja virheettömyyteen on voitava luottaa. Viranomainen ei voi

yksipuolisesti muuttaa virheellistä päätöstään asianosaiselle huonompaan suuntaan. Hallintolain (6.6.2003/434) 8. luku käsittelee tarkemmin virheen korjaamista.

2.7 Virkamiehen vastuu

Vastuuta ei voi määritellä yksiselitteisesti. Käyhkön (2002) mukaan julkisessa toiminnassa vastuu ja velvollisuus korreloivat toisiaan. Vastuu velvoittaa toimimaan, mutta siinä on silti sallittava pieni määrä toimintavapautta. Jostakin vastuussa oleminen on vain osittainen selvennys vastuullisuudelle. Kukaan ei voi valvoa täydellisesti toisen toiminnan vastuullisuutta, vaan se perustuu toimijan itsensä arvojen tunnistamiseen ja erityisesti niiden sisäistämiseen. (Käyhkö 2002, 90.)

Virkamiehellä tarkoitetaan mahdollisimman laajana käsitteenä kaikkia julkisen vallan käyttäjiä, esimerkiksi poliisia. Virkamiehen rikosoikeudellinen vastuu ei ole riippuvainen tietystä virasta, vaan tehtävistä. Virkamiesten ja viranhaltijoiden lisäksi myös kunnallisissa luottamustehtävissä työskentelevät henkilöt ovat virkavastuussa rikosoikeudellisessa mielessä osallistumalla kunnan hallintotehtävien hoitamiseen. Rikoslain (19.12.1889/39) luku 40 (12.7.2002/604) 11 § määrittelee virkamiehen henkilöksi:

joka on virka- tai siihen rinnastettavassa palvelussuhteessa valtioon, kuntaan taikka kuntayhtymään tai muuhun kuntien julkisoikeudelliseen yhteistoimintaelimeen -- (RL 40:11 §, 1. kohta).

Luottamushenkilöllä tarkoitetaan samassa pykälässä:

kunnanvaltuutettua ja muuta yleisillä vaaleilla valittua 1. kohdassa mainitun julkisyhteisön edustajiston jäsentä kuin kansanedustajaa edustajantoimessaan, sekä 1.kohdassa mainitun julkisyhteisön tai laitoksen toimielimen, kuten valtioneuvoston, kunnanhallituksen, lautakunnan -- jäsentä sekä muuta mainitun julkisyhteisön tai laitoksen luottamushenkilöä (RL 40:11 §, 2. kohta).

Kunnallishallinnossa oleellimmat vastuut ovat hallinto-oikeudellinen, rikosoikeudellinen ja vahingonkorvausoikeudellinen vastuu. Yhtenä luottamustoimen tunnusmerkkinä voidaan pitää myös luottamushenkilön eettistä ja moraalista vastuuta, jotka määrittälään kuntalain (10.4.2015/410) 69 §:ssä.

Virkavastuu on viranhaltijan erityinen, eli yleinen hallinto-oikeudellinen vastuu virkatoimien lainmukaisuudesta. Vastuu on perustuslaillinen ollen tavallista vastuuta laajempi siten, että vastuun kynnyks on matalampi ja vastuu ankarampi (perustuslaki 11.6.1999/731, 118 §). Yleinen virkavastuu edellyttää, että jo virkatoimeen ryhtymiselle tulee olla peruste, jonka jälkeen virkatoimessa on meneteltävä oikeusjärjestyksen mukaan. Vastuu on myös vallan aisapari: ei voi olla toista ilman toista. Virkavastuuta poliisitoiminnan näkökulmasta voidaan tarkastella poliisin itsensä lisäksi kansalaisen ja julkisyhteisön kannalta, koska ne ovat keskeisesti sidoksissa toisiinsa. (Käyhkö 2002, 38–39.) Virkavastuu ennaltaehkäisee väärinkäytöksiä ja korruptiota, koska se sisältää **virkamiesmoraalin**. Se on hyvän hallintotavan mukainen virkamiestoiminnan periaate ja virkamiesaseman mukaista käyttäytymistä tasapuolisesti ja riippumattomasti. (Isaksson 1997, 60.) Virkamiesmoraali näyttäytyy lähinnä virkamieheltä vaadittavan laadullisen vastuun tunteena ja vaatimuksina yhteiskuntaa kohtaan, mutta ei niinkään oikeudellisina pakotteina. Yksilöllinen harkintakyky vaikuttaa siis vastuulliseen toimintaan. (Käyhkö 2002, 177.)

3 POLIISINA POLIITTISESSA TOIMINTAYMPÄRISTÖSSÄ

Tässä luvussa keskityn työni tutkimuskysymysten mukaisesti poliisin näkökulmaan etiikasta, arvoista, luottamuksesta ja puolueettomuudesta. Käsittelen virkamiesvastuuta, esteellisyyttä ja jääviyttä poliisia koskevan lainsäädännön, määräysten ja ohjeistojen kautta. Selvitän poliisin ammatti-identiteetin ja objektiviteettiperiaatteen vaikutusta, merkitystä ja toteutumista poliittisessa toimintaympäristössä.

Poliisin toimivalta perustuu lakiin. Perustuslain (11.6.1999/731) 2. luvun 7 § takaa kansalaisille oikeuden elämään, henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen, eikä niihin saa kajota ilman laissa erikseen säädettyä perustetta. Poliisilaki (872/2011) antaa poliisille vallan puuttua näihin ja muihinkin kansalaisen perusoikeuksiin, mutta valta tuo mukanaan vastuun: on toimittava lain mukaan. Myös pakkokeinolaki (806/2011) ja esitutkintalaki (805/2011) määrittävät poliisitoiminnan juridisia normeja. Laki suojelee myös poliisia itseään perättömiltä syytöksiltä.

3.1 Poliitiikan vaikutus poliisin arvomaailmaan

Pentti Jalonen (1999) kirjoittaa Poliisi & Oikeus -lehden artikkelissaan Passaako poliisin politikoida? poliisien pysyneen erossa puoluepolitiikasta 1970-luvulle asti, jolloin kunnallispolitiikassa toimi ainoastaan yksittäisiä poliisimiehiä matalalla profiililla. Poliisien poliittista osallistumista ei pidetty tuohon aikaan toivottavana erityisesti poliisin ammattijärjestöjen kannalta. Vuoden 1983 kunnallisvaaleissa poliisien määrä nousi noin 50:een ja vuonna 1987 se oli jo noin 80. (Jalonen 1999.) Jalosen esittämiin lukuihin en löytänyt vahvistusta mistään lähteestä, mutta jotain suuntaa se varmasti asialle antaa.

Jalosen artikkelista saa kuvan, että alkuperäinen syy poliisin ei-toivottuun poliittiseen osallistumiseen oli silloinen käsitys kyläpoliisista: joka kylässä oli oma, kaikille tuttu poliisi, jonka voimakkaat poliittiset kannanotot olisivat voineet aiheuttaa ristiriitoja kyläläisten ja virkavallan välille. Nykyisessä 11 poliisilaitoksen mallissa tilanne lienee aivan toinen: kansalaisten poliisikontaktit tapahtuvat mitä todennäköisimmin jonkun ennalta tuntemattoman poliisin kanssa.

Poliisin poliittiseen toimintaan osallistumista, tai osallistumisen epäämistä ei ole lainsäädännössä kielletty, vain valtion korkeimmat virkamiehet joutuvat virkamieslain mukaan antamaan selvityksen sidonnaisuuksistaan. Valtionvarainministeriö (2017) on julkaissut virallisen ohjeen virkamiesten sivutoimista ja niiden rajoituksista. Ohjeessa viitataan virkamieslain (19.8.1994/750) 18 §:n, jossa muun muassa määritellään sivutoimen käsite, siinä toimintaedellytykset ja sen mahdollisesti virkamiehen päätoimeen aiheuttama esteellisyys. Poliisina asia on todennäköisimmin päinvastoin, eli päätoimi (poliisivirka) voi aiheuttaa esteellisyden sivutoimeen (kunnallispolitiikka). Koska poliittinen osallistuminen on vapaaehtoista, voidaan se rinnastaa sivutoimeen ja edellyttää tällöin sivutoimilupaa tai -ilmoitusta. Poliisilla on oma sivutoimiluvan kaavake tätä varten.

Politiikkaan osallistumiseen suhtaudutaan nykyään kuitenkin pääosin myönteisesti. Poliisi on saanut politiikan kautta merkittäviä yhteistyökanavia, mutta poliittinen toiminta asettaa myös haasteita. Vaikka yksittäinen poliisi sitoutuukin puolueensa tavoitteisiin, on hänen säilytettävä tasapuolisuutensa ja uskottavuutensa poliisina ja oltava yhteistyökykyinen puolueen agendasta riippumatta. (Puheenvuoroja poliisin ammattietiikasta 2008, 27.) Samaa mieltä on Ellonen ym. (2000). Poliisin poliittinen aktiivisuus voi jakaa mielipiteitä, sillä voimakkaat poliittiset ideologiat saattavat jakaa kansaa ja poliisille on elintärkeää olla

kansan yhteinen poliisi (Ellonen ym. 2000, 87). Poliisin poliitikkona esittämät mielipiteet antavat helposti vääristyneen kuvan koko poliisiorganisaation suhtautumisesta aiheeseen. Poliitikassa toimivan poliisin pitää ymmärtää sananvapauden ja poliisin etiikan välinen ero: on arveluttavaa hyödyntää mediassa poliisin virka-asemaa omien etujen, kuten poliittisen uran ajamiseksi. (Puheenvuoroja poliisin ammattietiikasta 2008, 39.)

Poliisiylijohtaja Seppo Kolehmainen (2017) kehottaa Poliisin päällystöopiskelijoiden POKU-lehdessä antamassaan haastattelussa poliiseja ja muita virkamiehiä välttämään sosiaalisessa mediassa poliittisia ja uskonnollisia mielipiteitä. Kolehmainen perustaa lausuntonsa hallintolakiin, josta tulee poliisille velvollisuus käyttäytyä siten, ettei kansalaisen luottamus poliisiin organisaationa horju. (Kolehmainen 2/2017, 9.) Kolehmainen tarkoittanee lausunnolla poliisiksi tiedetyn henkilön omalla sosiaalisen median kanavallaan levittämää eettisesti arveluttavaa viestintää, joka sellaisenaan on omiaan leimaamaan koko poliisiorganisaation. Päinvastoin yhteiskunnan virtauksia tunteva poliittisessa luottamustehtävässä toimiva poliisi pyrki ennemminkin lisäämään ammattikuntansa arvostusta perustelluilla argumenteilla provosoivan viestinnän sijaan.

3.2 Poliisin etiikka ja luottamus poliisiin

Julkisen hallinnon rooli tuo esille monia vastuullisen käyttäytymisen ja toiminnan peruslähtökohtia. Vastuun elementtejä ovat arvojen ja tosiasioiden toisiinsa kytkeytyminen, sekä yksilöllinen harkintakyky ja vastuunotto. Poliisin etiikka ja arvovalinnat korostuvat ei-toivottujen, hankalien ja vaativienkin tilanteiden tai tapahtumien ennaltaehkäisyssä, eettisesti vastuullisessa toiminnassa ja julkisen arvioinnin kestävässä käyttäytymisessä niin työssä, kuin vapaallakin.

Kansan silmissä poliisin toimintaan luotetaan edelleen. Viimeisimmän, lokakuussa 2016 julkistetun poliisibarometrin mukaan peräti 96 prosenttia kansalaisista luottaa poliisiin erittäin tai melko paljon. Tutkimus tehdään muutaman vuoden välein ja edellisten vuosien barometrit ovat antaneet hyvin samansuuntaisia tuloksia. (Poliisibarometri 2016, 7.) ”Poliisi ei ole arvo itsessään, vaan poliisi palvelee yhteisten arvojen toteutumista yhteiskunnassa. Tämä on ollut poliisityön perustava yhteiskunnallinen arvo niin eilen kuin tänäänkin” muistuttaa poliisiylijohtaja Seppo Kolehmainen Maanpuolustuskorkeakoulun Yksilö, yhteiskunta ja organisaatiot turvallisuudessa- seminaarissa pitämässään puheessa. (Kolehmainen 2011, 62.)

Etiikka on länsimaisen filosofian peruskäsitteenä kokonaan oma tieteellinen tutkimusala. Se on oppia ja tutkivaa keskustelua ihmisen moraalista ja arvoista, oikeasta ja väärästä, hyvästä ja pahasta. Etiikka perustuu muinaiskreikan sanaan *ēthos*: ”vakiintuneet tavat” (Wikipedia 2017). Henrik Rydenfelt (2014) vertailee filosofisen etiikan keskeisiä pääsuuntauksia, joista työssäni hyödynnän lähinnä normatiivisen etiikan osa-aluetta teorioineen. Normatiivinen etiikka tutkii eettisiä normeja, eli perusteltuja käsityksiä siitä millaiset teot ovat oikein tai väärin. Sen keskeisimmät teoriat ovat seurausetiikka, velvollisuusetiikka ja hyve-etiikka. Seurausetiikan ja velvollisuusetiikan keskiössä on teko: millainen teko on oikein ja millaista on oikea, velvollisuudenmukainen toiminta? Hyve-etiikka muodostaa tästä poikkeuksen perustamalla luonnolliseen ajatukseen ihmisen sisäsyntyiseen käsitykseen tunnistaa eri tilanteissa eettisesti merkitykselliset tekijät, eli oikean ja väärän. (Rydenfelt 2014.)

Rydenfeltin artikkelin perusteella voisi tiivistetysti ajatella, että normatiivisen etiikan tarkoituksena on asettaa ihminen pohtimaan omia moraalikäsitteitään ja tekemään sen perusteella eettisesti kestäviä ja perusteltuja tekoja. Tutkimuksessani liikutaan etiikan eri osa-alueilla kahdessa vahvassa professionissa. Sekä poliisi, että poliitikko joutuvat rooleissaan ajattelemaan ja toimimaan eettisesti.

Valtionhallinto on kirjannut kaikkia virkamiehiään ohjaavat arvot ”Arvot arjessa” - käsikirjaan (2005), sekä vastaavat eettiset suositukset Valtion virkamieseettisen toimikunnan raporttiin (2014). Tässä raportissa erityisenä tarkastelukohteena oli valtion palveluksesta poissiiirtyvän henkilöstön asemaan liittyvät eturistiriidat (2014, 15). Euroopan neuvoston ministeriökomitea hyväksyi vuonna 2001 Suosituksen eurooppalaisen poliisin eettisiksi ohjeiksi. Ohjeiston tavoitteena on:

luoda yhteiset ylikansalliset poliisitoiminnan standardit, joilla voidaan vastata yhä liikkuvampien eurooppalaisten odotuksiin saada poliisilta yhdenmukaista, tasapuolista ja ennakoitavissa olevaa kohtelua (Eurooppalaiset poliisin eettiset ohjeet, Suositus Rec 2001, 14).

Virkamiesetiikka ja -moraali tarkoittavat Arvot arjessa- käsikirjan mukaan tiivistetysti sitä, millaisten arvojen ja periaatteiden varassa virkamiehen ja viranomaisten pitäisi toimia (Valtionvarainministeriö 2005, 16). Useimmissa tapauksissa oikean ja väärän toimintatavan määrittely on helppoa: esimerkiksi käteisen rahan vastaanottaminen sakottamisen sijaan on

väärin. Joskus eteen voi kuitenkin tulla tilanteita, joissa ristikkäiset vaatimukset edellyttävät virkamieheltä moraaliharkintaa: esimerkiksi lojaalisuus omaa esimiestä kohtaan ja toisaalta lojaalisuus työparia kohtaan. (Ellonen ym. 2000, 11.) Puolueettomuus ja tasapuolisuus ovat poliisin eettisten arvojen peruskivi ja samalla yksi moraalista harkintaa edellyttävän tilanteen haastavin osa-alue. Vaikka virkamiesetiikan toimintaohjeet koskevatkin yleisellä tasolla kaikkia virkamiehiä, on eri ammateissa etiikkaa koettelevat tilanteet niin erilaisia, että myös poliisilla on omat eettiset ohjeensa. Poliisin ammattietiikka huomioi jossain määrin lainsäädäntöä, mutta myös yleinen oikeustaju, siihen liittyvä alakohtainen sosiaalinen normisto ja vakiintunut käytäntö ovat oleellisia (ks. Puheenvuoroja poliisin ammattietikasta, Sisäasiainministeriö 3/2008).

Julkisen vallan käyttäjänä poliisin tulee ennen kaikkea olla rehellinen ja asettaa yhteinen etu oman etunsa edelle (Ellonen ym. 2000, 25) Käyhkön (2002) tutkimuksessa ilmenikin poliisien pitävän ammattietiikan noudattamista erittäin merkityksellisenä tekijänä; asteikolla 0-5 tulos oli peräti 4.51, mikä osoittaa ammattietiikan noudattamisen olevan poliisissa yksi tärkeimmistä byrokraattisista hyveistä. Se kertoo Käyhkön mukaan myös poliisin henkilökohtaisen etiikan olevan korkealla tasolla. (Käyhkö 2002, 232-234.) Tämän voisi kuvailla tarkoittavan sitä, että henkilötasolla poliisi haluaa noudattaa eettisiä periaatteita, toteuttaen samalla eettisesti korkeatasoista ammattietiikkaa. Suomessa jokainen poliisiksi valmistuva vannoo poliisin eettisen valan:

Lupaan parhaan kykyni ja taitoni mukaan käyttäytyä aina ja kaikissa tilanteissa poliisin arvolle sopivalla tavalla. Kunnioitan jokaisen ihmisarvoa ja oikeuksia. Käytän poliisin valtuuksiani lainsäätäjän tarkoittamalla tavalla. Noudatan esimiesteni käskyjä ja olen valmis kohtaamaan poliisin ammattiin liittyvät vaarat. Toimin avoimesti ja sovinnollisuutta edistäen. Käyttäydyn rehdisti, auttavaisesti ja ammatillista yhteishenkeä vahvistaen. Olen oikeudenmukainen ja toimin koko työyhteisön parhaaksi. Tällä tavalla tahdon poliisina palvella.

Valan normit eivät ole juridisesti sitovia, mutta ne ovat moraalisesti velvoittavia. Niillä poliisi viestittää myös organisaationsa ulkopuolelle toimintatavoistaan. Eettisen toiminnan pohjana on jokaisen oma henkilökohtainen arvomaailma. (Puheenvuoroja poliisin ammattietikasta 2007, 2–3.) Poliisin ammatti on arvovalinta, ei vain ammatinvalinta. Arvoihin sitoudutaan, koska ne koetaan omiksi. Poliisi sitoutuu työskentelemään kotimaansa hyödyksi ja lähimmäistensä parhaaksi kaikissa olosuhteissa, jopa oman henkilökohtaisen turvallisuutensa alttiiksi asettaen. Poliisin työ onkin sitoutumista maan hallintoon oleellisesti

syvemmin kuin ehkä missään muussa työsuhteessa. Poliisin eettiset ohjeet ja säännöt ohjaavat osaltaan poliisien arvojen toteuttamista.

Poliisin yhteiset arvot koottiin alkuvuonna 2008. Niiden odotetaan ohjaavan poliisin työssään tekemiä valintoja ja antavan yhteisen suunnan kaikille poliisihallinnon työntekijöille. Suomen poliisin yhteiset arvot ovat:

- oikeudenmukaisuus
- ammattitaito
- palveluperiaate
- henkilöstön hyvinvointi.

Oikeudenmukaisuuden arvolla tarkoitetaan lainsäädännön ja annettujen ohjeistojen noudattamista työssä ja sen ulkopuolella, tasapuolista kohtelua ja suhtautumista sekä yleistä luotettavuutta ja lahjomattomuutta. Ammattitaito tarkoittaa positiivista asennetta omaan oppimiseen ja sen kehittämiseen, parhaaseen pyrkimistä ja yleistä vastuun kantamista. Palveluperiaatteen arvo viittaa asiakaspalvelun ja perusturvallisuuden tarjoamiseen kansalaisille. Henkilöstön hyvinvointi korostaa laadukkaan johtamisen merkitystä, hyvää työilmapiiriä, työn mielekkyyttä ja tasapainoa työn ja vapaa-ajan välillä.

Työssäni syvennyn arvoihin pääasiassa yksittäisen poliisin näkökulmasta. Tarkastelen arvoja myös poliisin organisaatiossa, koska organisaation arvot syntyvät organisaation jäsenten toiminnan kautta, aivan kuten yksilön arvot muodostuvat yksilön toiminnan kautta. Yhteisesti hyväksyttynä eettiset arvot sitouttavat henkilöstöä toimimaan eettisten periaatteiden mukaisesti, ilman pakkoa tai juridisia sanktioita (Suur-Askola 2016, 40).

Suomalaisten arvomaailma elää ja muokkautuu yhteiskunnan mukana jatkuvasti. Nämä yhteiskunnalliset arvot toimivat yleisen poliisityön lähtökohtana. Arvoja voidaan tarkastella myös yksilön tai organisaation näkökulmasta, jolloin ne heijastuvat eri tavoin toinen toisiinsa. Suur-Askolan (2016) mukaan yksilön arvot nousevat esiin erityisesti silloin, kun ihminen joutuu tekemään valintoja, joilla on hänelle henkilökohtainen merkitys. Arvot voivat olla ihmisellä jo olemassa, mutta elämän varrella ne saattavat muuttaa muotoaan ja kehittyä alkuperäisestä, koska ihmiset sitoutuvat arvoihin oman toimintansa kautta. Arvoon käsitteenä liittyy myös etiikka, arvostus, asenteet ja moraalit. (Suur-Askola 2016, 39. Teoksissa Allardt & Littunen 1988, Suhonen 1988, Weber 1980 ja Durkheim 1990.)

Ristiriita poliisin olemassaolon lähtökohtana toimivien yhteiskunnallisten arvojen, poliisin yhteisten arvojen sekä yksittäisen poliisin arvojen välillä voi ääritapauksessa johtaa haastavaan tilanteeseen arvoasetelmassa. Tällöin poliisi ei pystyisi vastaamaan yhteiskunnan odotuksiin siitä, mitä se uskoo poliisilta saavansa. Poliisi ei kykenisi palvelemaan yhteiskuntaa ja yksittäisen poliisin olisi vaikea omistautua työlleen ja sen tavoitteille. Mutta vaikka arvoriidat ovatkin kestävämpiä toimintaympäristön kannalta, voi toisaalta täydellinen ristiriidattomuuskin aiheuttaa haasteita: arvomaailman kyseenalaistamiseen ja muuttumiseen muun kehityksen mukana tarvitaan kyseistä muutosta aktiivisesti vaativia tahoja. Toisaalta tällöin on oltava myös tahoja, jotka kulkevat näiden vaatimusten ja kyseenalaistamisen jäljessä. (Kolehmainen 2011, 61.) Yhteiskunnan arvoriidat hakee jatkuvasti tasapainoa ja uutta paikkaansa näiden tahojen väliltä. Tässä arvomaailman kehityksessä ja uudelleenpaikantumisessa on poliisin oltava mukana.

Poliisin arvojen on sekä organisaatiotasolla, että yksittäisen poliisin kohdalla kuljettava samaan suuntaan. Poliisi ei voi toimia vastoin yhteiskunnan arvomaailmaa, esimerkiksi lakia tahallisesti ja toistuvasti rikkomalla ja toimia silti poliisina. Poliisin tulee arvoissakin edistää yhteiskuntarauhaa, eikä toteuttaa omia päämääriään. Poliisin työn laadukkuus vaatii arvoista huolehtimista, eli eettisistä periaatteista on pidettävä tinkimättömästi ja johdonmukaisesti kiinni. Eettisesti korkeatasoinen poliisi on tietoinen arvoistaan ja sitoutunut niihin henkilökohtaisesti ja omasta halustaan. Hän on silti valmis keskustelemaan niistä avoimesti, arvioimaan niitä kriittisesti ja tarvittaessa muuttamaan niitä vastaamaan vallitsevia olosuhteita. (Kolehmainen 2011, 72–73.)

3.3 Poliisin ammatti-identiteetti

Identiteetti tulee latinankielisestä sanasta *idem*, ”sama”, joka tarkoittaa ihmisen yksilöllistä käsitystä itsestään, persoonan perustaa. Identiteetin perustana ovat ihmisen omat persoonalliset ominaisuudet, jotka voivat muuttua tai kehittyä vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Kyse ei siis ole henkilön omaksumista rooleista, vaan siitä mitä hän on ilman rooliaan. (Tieteen termipankki 2106.) Identiteettiä käsitellään laajalti eri tieteenaloilla, mutta tällä tiivistetyllä näkemyksellä tarkoitukseni on osoittaa sen merkitys osana jokaisen poliisin ammatillista minäkäsitystä.

Poliisin ammatti-identiteetistä käytetään myös termiä **poliisius** (Lahtinen 2015, 31). Lahtinen viittaa työssään Risto Honkosen ja Reijo Raivolan (1991) tutkimukseen poliisin perustutkinto-opiskelijoiden poliisiksi sosiaalistumisesta eli ammatti-identiteetin muodostumisesta. Heidän tutkimustensa mukaan poliisius, eli poliisin ammatti-identiteetti alkoi useimmilla opiskelijoilla muotoutua käyttäytymistä ohjaavaksi tekijäksi ja osaksi omaa identiteettiä jo poliisikoulun aikana. Opiskeluaikana alkaa myös muotoutua poliisityön arvoperusta, joka on osa poliisiutta. (Honkonen & Raivola 1991, 119–121.) Ammatillisen sosialisointin käsitteellä viitataan prosessiin, jonka myötä yksilö omaksuu ryhmänsä arvot, normit ja muut kulttuurin edellyttämät valmiudet (Eml. 1991, 15). Myös ammatti-identiteetin ulkoiset tunnusmerkit, kuten vaatetus ja varusteet sekä ammatillinen retoriikka, ovat minäkuvan keskeisiä osia. Suurimmalle osalle opiskelijoista poliisius olikin merkittävässä roolissa minuutta määriteltäessä. (Lahtinen 2015, 34–35.)

Toisaalta Myllylä (2010) arvioi identiteetin kehitykseen vaikuttavan myös opiskelijan oma päätös sisäisen tarinansa rakentamisesta henkilön itsensä määräämään suuntaan (Myllylä 2010, 35). Tämä on toteutunut jossain määrin myös omalla kohdallani. Aikuisena ammatinvaihtajana olen tietoisesti lähtenyt kehittämään itseäni haluamaani suuntaan. Poliisiopinajeni aikana ammatillinen sosialisointi on muokannut sisäistä identiteettiäni osaksi yhä vahvistuvaa poliisin ammatti-identiteettiä, poliisiutta. En kuitenkaan koe menettäneeni aiempaa identiteettiäni poliisiuden vuoksi, koska minuuteni on jo jäsentynyt aiemman elämän- ja työkokemukseni ansiosta. Poliisius muodostaa siihen vain yhden kerroksen lisää. Honkosen & Raivolan tutkimuksessa todetaankin poliisiuden tulleen tarpeen minuuden rakentumiseksi sellaisille henkilöille, joiden identiteetti ei ollut vielä kunnolla jäsentynyt esimerkiksi nuoren iän vuoksi (Honkonen & Raivola 1991, 144).

Myllylä (2010) viittaa työssään Vähäsantasen (2007) näkemykseen, jossa ammatillisen identiteetin kehittyminen on kasvuprosessi ja monimuotoinen ilmiö. Identiteetin on sopeuduttava vaihtuviin työpaikkoihin, työsuhteiden määräaikaiseen keston ja työn sisällön muuttuviin vaatimuksiin. Poliisintyönsä ohella politiikassa toimiva poliisi joutuu tässä kontekstissa peilaamaan ammatillista identiteettiään kahden eri työroolinsa kesken ja suhteuttamaan tähän vielä henkilökohtaisen identiteettinsä. Yhtälö ei ole välttämättä helppo, mutta näin henkilöllä on mahdollisuus kasvaa ja kehittyä sekä ammatillisissa rooleissaan, että yksityisenä ihmisenä. Tämä sisäinen tarina onkin jatkuva luova prosessi. (Myllylä 2010, 38–43; viitattu Vähäsantanen, 2007.)

3.4 Esteellisyys, jääviys ja korruptio

Virkamiehen esteellisyydestä säädetään hallintolain (6.6.2003/434) pykälissä 27–30 § jotka koskevat myös luottamushenkilöitä. Luottamushenkilöiden esteellisyydestä kerrotaan tarkemmin kuntalain (10.4.2015/410) 97 §:ssä. Esteellisyyssäännösten rikkoja tekee itsensä syyppääksi virkavirheeseen, jonka rangaistavuudesta säädetään rikoslain (19.12.1889/39) 40. luvun (8.9.1989/792) pykälissä 1–10 §. Esteellisyyssäännöksillä turvataan asioiden objektiivinen, eli puolueeton käsittely päätöksenteossa. Jos esteellinen henkilö osallistuu asian käsittelyyn, syntyy päätös virheellisessä järjestyksessä ja se voidaan saada valituksella kumotuksi. Tämä koskee niin kunnallispolitiikkaa, kuin poliisiakin ja on omiaan vähentämään kansalaisten luottamusta julkisen vallan käyttäjiin.

Esteellisyys ja jääviys kulkevat käsi kädessä: esteellinen henkilö on jäävi osallistumaan asian käsittelyyn ja päätöksentekoon, koska hänellä on jokin henkilökohtainen intressi tai kytkös asiaan. Henkilön tulisi olla tässä kohtaa valveutunut ja ottaa oma-aloitteisesti esille mahdollinen jääviytensä kyseiseen asiaan. Valtuutettu on esteellinen käsittelemään kunnanvaltuustossa asiaa, joka koskee henkilökohtaisesti häntä, tai hänen lähisukulaistaan ja samalla tavoin poliisi on esteellinen esimerkiksi määrätessään päiväsakkoja puolisonsa ylinopeudesta. Toisaalta Rossi (2007) muistuttaa tutkimuksessaan kiinnittämään huomiota intressin suuruuteen suhteessa käsiteltävään asiaan. Peruskoulun opettaja voi vielä arvioida oman lapsensa suoritusta, mutta yliopiston opettaja ei enää voi. (Rossi 2007, 19.)

Korruption voi määritellä valta-aseman väärinkäytöksi yksityisen edun hyväksi. Tutkin korruptiota työssäni yhtenä kunnallispoliittisen toimintaympäristön ei-toivottuna, mutta ainakin satunnaisesti ilmenevänä osa-alueena. Korruptio ei aina esiinny sen jyrkimmässä muodossa, vaan se voi olla epäeettistä toimintaa laillisen ja laittoman, sopivan ja sopimattoman rajoilla (Isaksson 1997, 35), esimerkkeinä alennukset, vieraanvaraisuus tai lahjat. Tämän tunnistaminen voi olla vaikeampaa ja siihen voi olla vaikeampaa puuttua. Korruption näkyvä ilmeneminen politiikassa toimivalle poliisille saattaa olla vähäistä tämän poliisin roolin vuoksi, mutta toisaalta poliisina siihen ehkä osaa kiinnittää enemmän ja aikaisemmin huomiota. Poliisin myös soisi olevan tarkkana omien rooliensa suhteen, varsinkin jos toimii kunnallispolitiikassa ja erilaisissa yhtiöiden luottamuselimissä. Esimerkkinä roolien sekoittumisesta voi nostaa Atanas Aleksovskin, joka tosin ei ole poliisi, monihaaraisen toiminnan Tampereen kaupunginhallituksessa ja sen konsernijaostossa ja samaan aikaan kaupungin tytäryhteisöihin kuuluvan Kotilinnasäätiön toiminnanjohtajana.

Kotilinnasäätiö on ollut viime aikoina uutisissa tonttisolokujen ja niistä johtuvien korrupatioepäilyjen takia, jotka ovat tällä hetkellä poliisilla tutkinnassa. (Aamulehti 15.12.2017 ja 1.4.2018.)

Korruptio ei kuulu hyvään hallintoon, mutta sitä ei ole määritelty missään Suomen lainsäädännössä tai lain valmisteluasiakirjassa suoraan sanallisesti. Ulkoasianministeriön julkaisema ”Korruption vastainen käsikirja” (2002) on kohdistettu lähinnä kehitysmaitiin, mutta siinä käydään myös läpi Suomen lainsäädännön mahdollisuuksia puuttua korruptioon ja keinoja ehkäistä väärinkäytöksiä hyvän hallinnon periaatteiden ja sitä turvaavien säännösten kautta. (Ulkoasiainministeriö 2002, 38.) Näitä ovat esimerkiksi hallintolaista (6.6.2003/434) tuleva hyvän hallinnon vaatimus ja esteellisyysäännökset, sekä valtion virkamieslaissa (19.8.1994/750) ilmaistu vaatimus virkamiehen käyttäytymisestä ja kiellosta vastaanottaa taloudellista etua. Rikoslain (19.12.1889/39) 40 luvussa (12.7.2002/604) puolestaan on kriminalisoitu mm. lahjuksen ottaminen, virkasalaisuuden ja virkavelvollisuuden rikkominen ja virka-aseman väärinkäyttö (RL 40:1 § – 10 §)

Korruptiota on monitasoista, mutta sen yleisin ilmenemismuoto lienee lahjonta. Lahjonta on rangaistavaa, mutta samalla se on myös hyvän hallintotavan ja virkamiesetiikan vastaista epäasianmukaista toimintaa (Isaksson 1997, 173). Korruptiota ja lahjontaa esiintyy tyypillisimmin julkishallinnossa ja yritystoiminnassa. Korruptio onkin monitahoisuutensa ja monitasoisuutensa vuoksi laaja ja haastava tutkimuskohde. (Juslén & Muttilainen 2009, 9.) MacVean & Neyroundin mukaan (2012) korruptiota esiintyy todennäköisesti myös jollain tasolla poliisissa. Poliisin korruption ja epärehellisyiden syyt ja seuraukset johtuvat heidän mukaansa pääosin neljästä seikasta:

1. Poliisit toimivat läheisessä kontaktissa rikoksiin syyllistyneiden tai niistä epäiltyjen kanssa ja nämä saattavat pyrkiä välttämään seuraamukset mm. lahjomalla.
2. Poliisin vaikutus turvallisuuteen saa muun yhteisön haluamaan poliisin läsnäoloa jopa epäeettisin keinoin (vrt. Poliisien ilmaiset kahvit ABC:llä -artikkeli Iltalehdessä 5.9.2011 ja MacVean & Neyround 2012, 122).
3. Kyynisyys poliisin kulttuurissa on yleistä ja läheinen kontakti rikollisuuden kanssa voi laajentaa tätä kyynisyyttä koskemaan myös poliisin moraalialia.
4. Korruptiota ei haluta myöntää poliisin taholta, jonka vuoksi kynnys siitä ilmoittamiseen voi olla korkea. (MacVean & Neyround 2012, 115.)

Kun mainitaan poliisin epäeettinen toiminta ja korruptoituneisuus on kyse todennäköisemmin siitä, että se kohdistuu poliisiin, kuin että poliisi itse toimisi niin. Vuoden 2016 Poliisibarometrin tuloksista ilmenee suomalaisen poliisin epäeettisen toiminnan olevan melko vähäistä, mutta vastaajien mukaan korruptiota ja epäeettistä toimintaa esiintyy kuitenkin poliisin sisällä huomattavasti enemmän, kuin esimerkiksi vuosina 2007–2012. Eroihin liittyy oleellisesti viime vuosina käydyt pitkät ja näkyvät oikeudenkäynnit poliisin päällystöön kuuluvien henkilöiden osalta. Myös poliisiin kohdistuva ja poliisin kansalaisiin tai yhteiskuntaan kohdistama epäeettinen toiminta on kansalaisten näkemyksen mukaan lisääntynyt hieman, ollen silti yhä hyvin alhaisella tasolla (Poliisibarometri 2016, 34–36).

Kaiken tasoinen korruptio on omiaan vähentämään työyhteisön luottamusta. Se vaikuttaa työyhteisön toimintaan, yhteishenkeen ja ulkoiseen kuvaan. Luottamus voi vaarantua, vaikka taloudellinen tai muu etu ei tosiasiassa vaikuttaisikaan virkatoimiin, jos se kansalaisen silmissä siltä kuitenkin saattaa vaikuttaa. Luottamusta on aina vaikea palauttaa, riippumatta missä tilanteessa sen on menettänyt, eikä poliisilla yhtenä julkisen vallan näkyvimmistä käyttäjistä ole tähän varaa. Avainasemassa lahjontaan liittyvien viitteiden torjunnassa ja niihin puuttumisessa ovat työyhteisön esimiehet. Tämä on myös olennainen osa poliisin ammattietiikkaa. (Puheenvuoroja poliisin ammattietiikasta 2008, 41–43.)

3.5 Eturistiriidat

Kahdessa roolissa toimiminen tai kahden asian keskinäisen hyödyn punnitseminen on aina omiaan aiheuttamaan ristiriitoja, oli sitten kyse jonkin poliisin tekemän toimenpiteen vaihtoehtoisen tavan punnitseminen, tai poliisin roolista poliittisessa toiminnassa. Jo sana ristiriita jakaantuu kahteen hyvin voimakkaita mielikuvia herättävään termiin: risti ja riita. Suomisanakirja.fi -sivusto kuvaa *ristiriitaa* sanoilla yhteensopimattomuus, vastakkaisuus, erimielisyys, selkkaus, konflikti (Suomisanakirja 2018). Ristiriitojen syinä voivat olla myös taloudelliset edut, velat, henkilökohtaiset, uskonnolliset tai etniset suhteet, puoluepoliittiset ryhmittymät tai järjestötoiminta. Työssäni pohdin ristiriitoja pääasiassa mahdollisten eturistiriitojen kautta, mutta myös poliisin ja virkamiehen eettisten periaatteiden kautta. Eturistiriidassa kun on kyse myös siitä, miten suuri yleisö tilanteen näkee.

Hallinnollisesti ristiriidat; eturistiriidat, voidaan luokitella **tosiasialliseen** eturistiriitaan, jossa on kyse lähinnä hallintolain (6.6.2003/434) mukaisesta virkamiehen esteellisyydestä

itseään koskevan asian käsittelyssä; **näennäiseen** eturistiriitaan, jossa virkamiehen suhde asiaan on eri kuin mitä sen luullaan olevan; sekä **mahdolliseen** eturistiriitaan, jossa muuttuneet olosuhteet johtavat tai voivat johtaa esteellisyyteen, esimerkiksi virkamiehen osakeomistajuus toimintaansa laajentavassa yrityksessä, jonka tarjouksia tai sopimuksia virkamies joutuu käsittelemään (Valtion virkamieseettisen toimikunnan raportti 2014, 29).

OECD, kansainvälinen taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö, määrittelee eturistiriidan juridisessa mielessä koskemaan jännitettä virkamiehen virkatehtävien ja henkilökohtaisen edun välillä, jossa virkamiehen henkilökohtaisen elämän edut voivat sopimattomalla tavalla vaikuttaa virkatehtävien suorittamiseen. Toteutuessaan eturistiriita voi johtaa epäeettiseen toimintaan tai esteellisyyteen. Eturistiriitatilanteiden syntymistä ehkäiseviä säädöksiä sisältyy esimerkiksi hallintolakiin, valtion virkamieslakiin ja rikoslakiin. (Valtion virkamieseettisen toimikunnan raportti 2014, 29.)

Työni yhden pääteeman mukaisesti käsittelen ristiriitoja politiikassa toimivan poliisin eettisestä näkökulmasta, enkä niinkään lainsäädännölliseltä kannalta. Ristiriidat ovat omiaan aiheuttamaan henkilölle itselleen kysymyksiä tämän arkipäivän arvovalinnoista ja herättämään eettistä pohdintaa, ilman että varsinaisesti rikotaan lakia. Jos näitä asioita pohditaan etukäteen, on niiden ennaltaehkäiseminen ja niihin puuttuminen helpompaa.

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tutkimukseni lähtökohtana on kunnallispolitiikassa toimivien poliisien ajatus- ja arvomaailma, sekä heidän ammatillisen kaksoisroolinsa yhdistämisen mukanaan tuomat mahdolliset ristiriidat ja haasteet. Poliisitaustaisten henkilöiden poliittiseen toimintaan osallistumista ja politiikassa asioihin vaikuttamista ole Suomessa tutkittu aiemmin, joten pyrin tutkimuksessani myös selvittämään, kenen äänellä poliisi politiikassa puhuu.

4.1 Tutkimuksen rajaus

Aiheen rajaaminen tuotti aluksi vaikeuksia sen tutkimattomuuden ja lukuisten eri näkökulmavaihtoehtojen kannalta. Pohdin tutkiako valtakunnan- vai kunnallispoliitikkoja, vai molempia. Ohjaajani ehdotuksesta päätin kuitenkin keskittyä vain kunnallispolitiikan

poliisitaustaisiin vaikuttajiin. Tämä oli mielestäni järkevä lähtökohta. Kansanedustajista poiketen kunnallispolitiikan poliisitaustaiset vaikuttajat ovat toimineet samaan aikaan poliisin virassa ja joutuneet konkreettisemmin tasapainottelemaan kahden eri julkisen roolinsa ja arvovalintojensa välillä.

Päätin haastatella henkilöitä, joilla on useiden vuosien kokemus sekä poliisin, että politiikon työstä. Kokemus tukee erinomaisesti haastattelemieni henkilöiden lausuntojen kestävyyttä ja sen painoarvo on merkittävä puhuttaessa jostakin henkilöstä oman alansa asiantuntijana. Kokemus ei mielestäni tarkoita vain suoraa virkaikää, vaan ylipäättään johonkin asiaan perehtyneisyyden laajuutta, eli tietoja, kykyjä ja taitoja selviytyä ympäristössä ja tehtävissä, joita ei ole hankittu teoreettisen opiskelun kautta. Filosofiasa kokemus määrittelläänkin vastakohtana sille, mitä on vain ajateltu tai sille, mikä on hyväksytty auktoriteetin tai tradition perusteella (Tieteen termipankki 2016).

Erityistä naisnäkökulmaa en halunnut nostaa esiin sukupuolestani huolimatta, tai siitä johtuen, koska tutkimukseni ei ole tarkoitus olla luonteeltaan feministinen. Päätin siksi pitää haastateltavien sukupuolen toissijaisena kriteerinä. Laajaa aihetta oli pakko rajata myös tiettyjen arvokäsitysten osalta. Korruptiota on tutkittu Poliisiammattikorkeakoulussa aktiivisesti ja varsin laajasti erikoistutkija Vesa Muttilaisen toimesta, joten en nostanut sitä esiin omana teemanaan. Myös etiikka ja arvot ovat sekä erillisinä, että yhteisenä käsitteenä niin laaja tutkimuskenttä, että käsittelen niitä lähinnä haastateltavien ammatti-identiteetin kontekstissa. Tavoitteeni on työssäni löytää perusteltuja vastauksia tutkimuskysymyksiini:

1. Miten poliisius vaikuttaa ja toteutuu politiikon työssä.
2. Miten poliisin eettinen arvomaailma kohtaa poliittisen arvomaailman.
3. Miten poliisi pystyy politiikassa toimiessaan edistämään sekä kansalaisten, puolueensa, että poliisin asioita.

4.2 Tutkimusmenetelmä

Työssäni olen hyödyntänyt laadullista, eli kvalitatiivista tutkimusta. Empiirisiin tieteisiin liittyvässä kvalitatiivisessa tiedon hankinnassa on tunnusomaista tutkittavien henkilöiden tarkoin harkittu ja suppea joukko, kysymysten avoimuus ja yksilön äänen kuuluminen. Kvalitatiivinen tutkimus pyrkii kontekstuaalisuuteen, tulkintaan ja toimijoiden näkökulman ymmärtämiseen siten, että tutkimuksen kohde ja tutkija ovat vuorovaikutuksessa keskenään.

Tutkimuksen ydin on tulkintojen tekeminen asioiden merkityksestä ja niiden ymmärrettävä selittäminen. (Alasuutari 1999, 51–53.) Kvalitatiivinen tutkimus näkee totuuden subjektiivisena ja moninaisena, niin kuin tutkittavat sen kokevat (Hirsjärvi & Hurme 2001, 21-24). Näin se myös mahdollistaa erilaisuuden ja monentyyppiset ratkaisut, koska kvantitatiivisen tutkimusmenetelmään verrattuna sen tarkoitus ei ole yleistää tilastollisesti, vaan ymmärtää syvällisemmin tutkittavien henkilöiden perusteltuja näkökulmia.

Kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä määritellään joskus suppeasti toistensa vastakohtiksi, koska niiden erot liittyvät lähinnä siihen mitä halutaan tutkia. Jotta asia ei olisi liian yksiselitteinen, ei näitä tutkimussuuntauksia voi ja pidäkään selkeästi ja tarkkarajaisesti erotella toisistaan. Vaikka tutkijan tulee osata valita omaan tutkimusongelmaansa sopiva menetelmä ja soveltaa sitä oikein, on tärkeää ymmärtää, että tutkimussuunnat kuitenkin myös täydentävät toisiaan, tai ovat sovellettavissa samassa tutkimuksessa rinnakkain käytettäväksi. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 28.)

Tutkimukseni aineiston päätin kerätä haastattelututkimuksen avulla, joka on laadullisessa tutkimuksessa usein käytetty aineistonkeruumenetelmä. Haastattelu on myös osoittautunut hyväksi keinoksi kerätä kokemusperäistä eli empiiristä tietoa. Tutkimushaastattelumuodot eroavat toisistaan lähinnä strukturointiasteen perusteella, joka tarkoittaa sitä, kuinka tarkasti kysymykset on muotoiltu ja missä määrin haastattelijä jäsentää haastattelutilannetta. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 43.)

4.3 Teemahaastattelu

Tutkimusaineiston keräämiseen käyttämäni teemahaastattelun sana ”teema” pohjautuu latinan sanaan *thema*, joka tarkoittaa aihetta, merkkiä. Sanalla tarkoitetaan myös keskeistä ideaa ja johtavaa ajatusta (Suomisanakirja 2018). Teemahaastattelussa tutkittaviksi kannattaa valita vain 3-5 oman alansa asiantuntijaa. Muun muassa suppean otannan vuoksi teemahaastattelu sijoittuu yksityiskohtaisen lomakehaastattelun ja vapaasti etenevän avoimen haastattelun väliin. Haastattelu tehdään keskittyen tiettyihin ennalta päätettyihin teemoihin. (Eskola & Suoranta 2000, 86–87.) Teemahaastattelu on kuitenkin avointa haastattelua suunnitellumpi, sillä siinä aiempien tutkimusten ja aihepiiriin tutustumisen pohjalta valmistellut aihepiirit, teemat, ovat kaikille haastateltaville samoja, vaikka niissä liikutaankin joustavasti ilman tiukkaa etenemisreittiä ja tarkkoja kysymyksiä (Hirsjärvi &

Hurme 2001, 47–48, 66). Teemahaastattelussa pyritään näin huomioimaan ihmisten tulkinnat ja vapaa puhe ennalta päätettyjen ja läpikäytävien teemojen ohessa.

4.4 Haastateltavien valinta

Tutkimushenkilöiden kartoitus lähti aiheen tavoin liikkeelle omasta mielenkiinnostani. Kirjasin ylös kunnallispolitiikassa toimivia, jo ennestään poliisitaustaisiksi tietämiäni henkilöitä. Työharjoitteluni aikana hyödynsin myös kollegoideni ja esimiesteni tietämystä asiassa. Valitsin lopulta varteenotettavista ehdokkaista kolme henkilöä, jotka koin informatiivisiksi ja monipuoliseksi lähteeksi työhöni. Henkilöt vaikuttavat kaikki hieman eri puolilla Suomea, eri kokoisissa kaupungeissa tai kunnissa. Kaikilla on vuosien kokemus poliisin työstä, myös eri asteisista päällystötehtävistä. Poliittista kokemusta kullakin oli useita vuosia, eri puolueista ja hieman eri aikakausilta. Lähestyin heitä sähköpostitse ja puhelimitse. Kerroin heille työni aiheen, tarkoituksen ja tutkimusmenetelmän, sekä muita tutkimuksen ja haastattelun kannalta olennaisia seikkoja. En avannut teemoihin liittyviä kysymyksiä etukäteen, koska halusin niihin mahdollisimman spontaanit ja aidot vastaukset, enkä huolella etukäteen mietittyä sanatarkkaa lausuntoa. Kaikki pitivät aihettani mielenkiintoisena ja tutkimisen arvoisena ja suostuivat haastatteluun.

4.5 Haastattelujen toteutus

Toteutin henkilökohtaiset haastattelut kunkin haastateltavan itse valitsemissa paikoissa helmi–huhtikuussa 2018. Läsnä oli lisäksi vain haastateltava. Olin ajatellut kunkin haastattelun tavoiteajaksi noin tuntia ja suunnitellut tämän mukaan teemat ja alustavat kysymykset. Tavoiteaika kuitenkin lähes tuplaantui kahdessa haastattelussa kolmesta. Tämä johtui sekä turhan optimistisesta ajankäyttöarviostani suhteessa kysymysteni määrään ja laajuuteen, mutta myös positiivisessa mielessä ajatellen haastateltavien mahdollisuudesta ja innosta antautua aiheen tiimoilta syntyneeseen syvempään keskusteluun. Yhdelle haastateltavista jouduin soittamaan tarkentavien lisäkysymysten merkeissä. Hän suhtautui asiaan ymmärtäväisesti, mutta itseäni virhe harmitti.

Tekemäni haastattelut tallensin haastateltavien luvalla ääninauhurilla. Haastattelutilanne perustuu fakthanäkökulmaan eli siihen, että haastattelemamme ihmiset puhuvat totta. Näkisin kuitenkin, että puheesta voi uudelleen kuuntelun ja litteroinnin myötä nousta esille

kerrottujen asioiden lisäksi myös asioita joista haastateltavat eivät kerro, tai kerrottujen asioiden mahdollisia piilo- ja lisämerkityksiä. Sen, että jostain asiasta ei kerrota tai se kierretään, antaa mielestäni aihetta lisäpohdintaan. Litteroin haastatteluista niiden oleellisimmat, teemoihin liittyvät osat. Litterointi mahdollistaa suorien lainausten käyttämisen osana kerrontaa ja litteroinnin ansiosta haastateltavien lausuntoihin on tutkimuksen edetessä ollut helppo palata. Toisaalta litterointikaan ei vastaa videotallennetta; suuri osa haastattelun vuorovaikutusta on muuta kuin sanallista vuorovaikutusta: nyökkäykset ja pään pudistukset, huokailut ja naurahdukset, ilmeet ja eleet ovat tärkeä osa merkitysten luomisessa (Ruusuvuori 2017, 427). Huomioin sanattoman vuorovaikutuksen myös litteroinnissa. Kirjasin ylös naurahdukset, pitkät tauot vastauksissa ja sanojen painotukset, jotta osaisin analysoida asioita oikealla tavalla tuloksissa.

4.6 Aineiston käsittely ja analysointi

Haastateltavia oli yhteensä kolme. Heidän iällään ja sukupuolellaan ei ole tutkimuksessani merkitystä. Poliisin tehtävissä he ovat kukin toimineet vähintään 15 vuotta, josta ajasta peruspoliisin työtehtävien lisäksi useita vuosia eri asteisissa päällystötehtävissä. Kuntapoliittista kokemusta kaikilla on vähintään 5 vuotta. Kaikki haastateltavat ovat eri puolilta Suomea, hieman eri kokoisista kaupungeista ja he edustavat eri puolueita. Haastateltavat esiintyvät työssäni anonyymeinä, siten että haastateltava 1 = H1, haastateltava 2 = H2 ja haastateltava 3 = H3. Nimitykset ovat sattumanvaraisia.

Tutkimusaineiston analysointi lähti liikkeelle sen lukemisesta ajatuksella läpi. Litteroitua aineistoa tuli yhteensä 38 sivua, fontti (Times New Roman, 12pt, riviväli 1,15). Erottelin litteroiduista haastatteluista värikoodilla tutkimukseni teemat siten, että kullekin teemalle tuli oma värinsä. Tämän jälkeen lisäsin kuhunkin teemaan värikoodin mukaisesti siihen liittyvät apu- ja lisäkysymykset, niihin saamani vastaukset ja muun kyseiseen teemaan liittyvän keskustelun. Näin sain muodostettua pääteeman mukaiset analysoitavat aineistot.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimuksessani esiintyy kolme teemaa. Esittelen teemat, niihin liittyvät tarkentavat kysymykset, sekä tutkimustulokset omissa alaotsikoissaan. Analysoin jokaisessa teemassa

haastateltavien näkemyksiä ja peilaan niitä toisten haastateltavien näkemyksiin, sekä omaan pohdintaani. Vaikka teemat olivat kaikille samat, on aineistonkeruumenetelmästä ja aikatauluista johtuen haastatteluissa esitetty haastateltaville kysymyksiä hieman eri määrä.

5.1.1 Poliisina politiikassa, vai poliitikkona poliisissa

Teeman keskeinen ajatus oli analysoida poliisin ammatti-identiteetin merkitystä ja vaikutusta kuntatason poliittisessa päätöksenteossa. Halusin myös selvittää mitkä seikat vaikuttivat haastateltavien motiiveihin osallistua kunnallispolitiikkaan ja miten haastateltavien poliisius näkyy ja toteutuu poliitikon työssä.

H3 kertoo poliisina toimiessaan seuranneensa kotikuntansa poliittista päätöksentekoa läheltä erilaisten tuttavuuksiensa kautta ja kokee sitä kautta saaneensa ”herätyksen” asiassa. H1 seurasi politiikkaa sivusta, ottaen kuitenkin yksityishenkilönä aktiivisesti kantaa eri asioihin ja vaihtaen mielipiteitä poliittisten päättäjien kanssa. H2 ei ollut poliisiuransa alkuvaiheessa mitenkään poliittisesti aktiivinen, mutta halusi pikkuhiljaa kanavoida ylimääräisen energiansa johonkin hyödylliseen. Hän oli myös aiemmin toiminut muissa luottamustehtävissä, joten politiikka oli luonnollinen jatkumo asialle.

Kaikki haastateltavat ovat aktivoituneet poliittisesti vasta useamman vuoden poliisityön jälkeen. Vaikka poliisiudella ei ollutkaan suoranaista vaikutusta heidän poliittiselle uralle lähtemisessä, on sillä kuitenkin ollut näkyvä rooli politiikassa mukana ollessa. Kuten luvussa 3.3 mainitsin, poliisin ammatti-identiteetti jatkaa kehittymistään uran aikana, vaikka se ei hallitsevaksi osaksi henkilön perusidentiteettiä muotoutuisikaan. Myös poliisin ammatti-identiteettiin kuuluva skeptisyys nousee haastateltavien mukaan toisinaan esiin poliittisessa toimintaympäristössä. Poliisille on jo opiskeluaikana teroitettu kyseenalaistavaa suhtautumista asioihin ja kertomuksiin. Poliisi on luontaisesti epäileväinen ja kunnallispolitiikassa tämä voidaan H1 ja H3 mukaan nähdä ei-toivuttuna piirteenä.

H2 vierastaa edelleen ajatusta siitä, että olisi profiloitunut enemmän poliitikoksi, kuin poliisiksi. Poliitiikkaan astuessa poliisius on ollut jo niin perustava osa ammatti-identiteettiä, että se on ollut julkisessa luottamustehtävässä nähtävissä. Kaikki haastateltavat kertovat saaneensa puoluetoveriltaan, tai muilta kunnallisvaikuttajilta joskus palautetta liiasta virkamiesmäisyydestään:

Mä haluan aina, että näkökannat ja toimenpiteet pystytään perustelemaan. Vieläkin se joskus herättää kokouksessa ihmetystä ja sitten joku jo kommentoikin, että sä oot ihan liian poliisimainen. Mä en vaan aina ymmärrä sitä poliittista miellyttämisen tarvetta. (H1.)

Toisaalta H1 näkee kunnallispoliittisella tasolla poliisin ja politiikan nimissä hoidettavien asioiden olevan joskus lähellä toistensa rajapintaa. Molemmat toimijat ovat yhteiskunnan aktiivisia jäseniä ja molempien työ on yhteisten asioiden hoitamista, esimerkiksi turvallisuusyhteistyö ja liikenneturvallisuuteen liittyvät asiat ovat molemmilla keskeisessä roolissa ja koskettavat molempia tahoja.

Poliisitoiminnan perusedellytys on kansalaisten luottamus. Tämä koskee myös poliittista toimintaa ja siihen tulee normit hyvän hallinnon periaatteista. H1 kertoo, että vaikka poliisin uralla ei ollut mitään tekemistä hänen poliittisen uransa alkamisen kanssa, niin poliisin uralla on sen sijaan ollut suuri merkitys siihen luottamukseen mitä hän politiikassa nauttii. Myös H2 arvelee politiikassa nauttimansa luottamuksen johtuvan osittain ihmisten arvostuksesta suomalaista poliisia kohtaan. Myös H3 nostaa esiin luottamuksen ja luotettavuuden merkityksen. Urallaan menestyäkseen poliitikonkin on nautittava kansalaisten ja äänestäjien luottamusta. Luottamus on näin keskeinen yhteinen nimittäjä julkisen vallan käytössä.

H2 erittelee tarkemmin poliisin ja poliitikon yhteisiä lainalaisuuksia kuten neuvottelukyvyn, kompromissien ja sovinnon hakemisen sekä kyvyn tulla toimeen erilaisten ihmisten kanssa hyvinkin erilaisissa tilanteissa. Poliisin päällystötehtävissä toimiessaan hän on myös joutunut antamaan julkisia lausuntoja ja laatimaan tiedotteita. Hän näkee poliisina omaksuneensa näitä poliittisessa tehtävässään tarvitsemiaan kykyjä niin hyvin, että ne tulevat selkärangasta sen kummemmin miettimättä.

Poliisityöhän hyvässä ja pahassa laittaa sulle tietyn maailmankuvan ja koen, että siitä maailmankuvasta on ollut hyötyä - - se auttaa ymmärtämään, kun on tavallaan ollut kummallakin puolella, se on tosi iso rikkaus. (H2.)

Erojakin on. H2 mielestä poliisin näkökulma turvallisuuteen on liian kapea ja sitä ajatellaan vain rikollisuuden ja häiriöiden kautta, kun taas politiikan tehtävänä on ajatella asioita laajemmasta näkökulmasta. Poliisin maailmankuva voi myös olla yksipuolinen ja jopa tietyllä tavalla raadollinen, kun siinä on joutunut tekemisiin elämän varjopuolien kanssa. H3 on samoilla linjoilla ja arvioikin olleensa poliittisen uransa alkuvaiheessa tästä syystä liiankin negatiivinen ja miettineensä asioita melko kapeasta näkökulmasta. H1 näkee

suurimpana erona kunnallisen ja poliisihallinnon toimintaympäristön ja päätöksentekoprosessin. Kunnallinen päätöksentekoprosessi perustuu siihen, että virkailijat valmistelevat, luottamushenkilöt arvioivat ja sen jälkeen päättävät onko asia kuntalaisten puolesta toteutettavissa vai ei. Poliisin päätöksenteossa puuttuu kuntalaisten puolesta eri toimintaelimissä tehty arviointi ja päätöksenteko: virkamiehet tekevät päätökset itse.

Huomionarvoisena eroavaisuutena poliisin verrattuna H2 näkee myös strategian merkityksellisyden kunnallispolitiikassa ja kunnallisessa päätöksenteossa. Asioita on hänen mielestään pystyttävä kunnan koosta ja käsiteltävästä asiasta riippuen arvioimaan hyvinkin laajasti. Kyse voi olla kunnan yhtiöjärjestelyistä tai taloustilanteesta. Poliisin operatiivisessa perustoiminnassa ei H2 mukaan ajatella kovin strategisesti tai yhteiskunnallisesti, vaan keskitytään hoitamaan poliisin perustehtäviä yksi kerrallaan: kotikeikka, juoppoputki, ilmoituksen kirjaus. Tässä poliisilla lienee vielä kehitettävää, vaikka Suomen poliisi on luonutkin omat strategiset tavoitteensa.

Tutkimukseni alussa ilmeni, että poliisi ja politiikka ovat julkisen vallan organisaatioina olleet maassamme sidoksissa toisiinsa jo vuosisatoja. Tässä teemassakin poliisin ja poliitikon yhteiset ominaisuudet korostuivat. Poliisius heijastuu poliisista tiettyinä virkamiesmäisyytenä ja tarkkuutena. Poliisia pidetään politiikassakin luotettavana, puolueettomana ja ammattimaisena. Ei ole poikkeuksellista, että molemmat tahot toimivat samankaltaisten lainalaisuuksien ja eettisten periaatteiden mukaan.

5.1.2 Poliisin eettinen arvomaailma ja kaksoisroolin ristiriita

Teeman keskeinen ajatus oli pyytää haastateltavia pohtimaan kahden roolin mukanaan tuomia ristiriitoja, eettisiä periaatteita ja poliisin arvomaailmaa. Kuntalaiset äänestävät edustajikseen henkilöitä, joiden he olettavat tekevän hyviä päätöksiä kunnan asioissa. Samalla tavalla kunnan päätöksentekuelinten päätöksenteko perustuu äänestämislle. Kunnanvaltuutetut kannattavat yksin tai ryhmissään jotain tiettyä ajatusta, joka pyritään ajamaan läpi kunnanvaltuuston hyväksyttäväksi.

H1 näkee nämä keinot kuntapoliittisten päätösten läpi ajamiselle toisinaan hieman epäeettisiksi poliisin arvomaailmasta katsottuna. Kunnallisessa päätöksenteossa voidaan hänen mielestään toimia vapaammin ”väärin” verrattuna poliisiin, jossa todellinen päätöksenteko tapahtuu pääosin ministeriötasolla. H2 ja H3 ovat samoilla linjoilla

kunnallisen päätöksenteon vapaammasta ja voisiko sanoa henkilökohtaisemmasta päätöksenteosta, mutta he eivät ole suoranaisesti itse kohdanneet tässä yhteydessä epäeettistä tai arveluttavaa toimintaa. Molemmat myös arvelevat mahdollisten arvoriititojen ilmenevän valtakunnan politiikassa, ei niinkään kunnallisella tasolla.

Haastatteluissa ilmeni kaikkien kolmen haastateltavan samansuuntainen näkemys vaalia poliisin eettisiä periaatteita, tapahtui ympärillä mitä hyvänsä. Poliisin eettisiä periaatteita ei koeta kunnallispolitiikassa haasteeksi tai muutenkaan negatiiviseksi asiaksi, vaan kaikki haastateltavat arvostavat niitä:

Kaikki täällä tietää, että oon poliisi ja ylpeä ja hyvin tarkka siitä (poliisin) roolista, että mitään kepulijuttuja en hyväksy, niin mun mielestä se herättää niitäkin vähä ajattelemaan ennenku avaavat suunsa ja päästävät sieltä mitä sattuu. (H3.)

H2 kertoo poliisin etiikan tiedostamisesta ja samalla kahden roolin välillä tasapainottelusta. Puhuessaan valtuustosalissa radikalismista tai väkivaltaisesta ekstremismistä hän joutuu miettimään mikä on sellaista hänen ammatilliseen tietämykseensä liittyvää asiaa, joka ei ole julkista ja kuuluu hänelle vain poliisina. Tai jos hän puhuu rikoksista yleisellä tasolla, pitää olla varovainen, ettei hän tuo julkiseen keskusteluun omia poliisin kokemuksiaan jostain kaupunginosasta. H1:lla on saman suuntaisia kokemuksia. Hän kertoo esimerkkinä kunnan tehtäviin liittyvän vaarallisen koulutien määrittelyn. Poliisina hän tietää tiellä liikkuvan runsaasti raskasta liikennettä ja ylinopeutta ajavia kuljettajia. Rahaa ei kuitenkaan riitä kaikkeen ja tällöin tärkeitäkin intressejä joudutaan priorisoimaan.

H2 näki mahdollisen ristiriidan roolien välillä myös poliisikulttuurissa. Hänen mielestään politiikassa tarvitaan lisää turvallisuusalan ammattilaisia, mutta poliisikulttuuri ei tue kehittämismyönteisyyttä ja sitä, että yksittäiset toimijat ovat äänessä. Tähän kaivattaisiin hänen mukaansa tasapainoa, koska poliisityö antaa politiikkaan niin hyvät valmiudet.

Poliisin etiikka on auttanut haastateltavia tunnistamaan tilanteita, jotka voivat olla, jos eivät lain vastaisia, niin ainakin eettisesti arveluttavia. Puhuimme haastateltavien kanssa paljon julkisuutta saaneesta ”poliisin ilmaisista kahveista ABC:llä” ja muista vastaavaista tapauksista. Haastateltavat muistuttivat tässäkin poliisin ammattietiikasta ja siihen kuuluvasta korkeasta moraalista ja uskoivat kykenevänsä arvioimaan eettisen ja epäeettisen toiminnan rajat maalaisjärkeä kuitenkin unohtamatta. H1 uskoo omaksumiensa poliisin

eettisten periaatteiden noudattamisen näkyneen ulos päin niin, että jos se oli omiaan ehkäisemään ei-toivottujen epäeettisten tilanteiden syntymistä kunnanvaltuustossa.

Vaikka konkreettisia ja omakohtaisia kokemuksia korruptiosta sanan laajimmassa merkityksessä ei kukaan haastateltavista ollutkaan, oli haastateltavista H1 ainut, joka myönsi jonkinasteista epäeettistä toimintaa kunnallistasolla havainneensa, esimerkkinä hän käytti termejä ”lehmänkaupat ja epäeettiset kytkökset”. Esteellisyyden –joka ajoissa havaittuna on nimienomaan valvutuneisuutta, eikä epäeettisyyttä– kanssa on ollut H1 lisäksi H3 tekemisissä. Kuten luvussa 3.4 esitin, esteellisyys tarkoittaa positiivisessa viitekehyksessä henkilön etukäteistä ja omaehtoista valvutuneisuutta olla osallistumatta sellaisen asian käsittelyyn, johon hänellä on jokin henkilökohtainen tai muu intressi. H3 muistelee ilmoittaneensa esteellisyydestä, eli jäävänsä itsensä muutamia kertoja. H1 puolestaan on heti mahdollisen esteellisyytilanteensa havaittuaan huomauttanut asiasta suoraan:

Mä suosittelen, että meillä on nyt mahdollisuus hoitaa tää homma sillä tavoin fiksusti, ettei kukaan pääse jälkikäteen sanomaan mitään. Ja näin ollaan tehty mä oon nähnyt sen erinomaisen vaihtoehtona. (H1.)

H1 puhuu haastattelussa rooleistaan politiikassa ja poliisin päivätyössään. Ne ovat eritasoisia ja molemmat tärkeitä, mutta poliisin rooli ja sen mukanaan tuoma virkavastuu on hänellä silti koko ajan kantavana tekijänä. H2 on havainnut ihmisten jo lähtökohtaisesti oletavan hänen olevan luotettava poliisitaustansa takia, eikä hän voi, eikä halua mitenkään muuten toimiakaan. Poliisin virkavastuu ja käyttäytymissäännöt ovat laissa määritelty, eikä niistä voi lipsua vapaa-aikanakaan:

Et sä voi poliisina poliitikon roolissa käyttäytyä miten tahansa, koska sulla on ne poliisin velvoitteet kuitenkin myös vapaa-aikana. Mä haluan pitää mun leipätyöstäni kiinni ja siinä kannattaa olla hereillä, ettei mene puurot ja vellit sekaisin. (H1.)

Kahdessa roolissa toimimista ei koettu hankalaksi, varsinkin koska molemmat roolit olivat vapaaehtoisia. H1 ja H3 määrittivät roolejaan osin poliisin virkavaatetuksen kautta. Kun päällä on poliisin virkapuku, toimitaan poliisin roolissa virkamiehenä. Kun virkapuku otetaan pois ja siirrytään valtuustosaliin, toimitaan poliitikkona siviilissä. Toisaalta H2 näki välillä joutuvansa tasapainoilemaan sanoissaan. Poliisina joutuu olemaan tasapuolinen ja sovittelemaan sanansa, mutta poliitikon tehtävä on ennemminkin tuoda näkemyksiä ja mielipiteitä avoimesti esille. sovittelemaan sanansa, mutta poliitikon tehtävä on ennemminkin tuoda näkemyksiä ja mielipiteitä avoimesti esille.

5.1.3 Kenen äänellä poliisi puhuu

Tässä teemassa tavoitteeni oli selvittää, kenen äänellä poliisi missäkin roolissa ja tilanteessa puhuu. Etsin vastauksia siihen, miten poliisi voi politiikassa toimiessaan edustaa sekä poliisia organisaationa, puoluettaan, että kuntalaisia ja miten hän voi hyödyntää molempien toimenkuviansa tietoja ja taitoja. Onko kahden näkyvän roolin mukanaan tuoma julkisuus vaikuttanut haastateltavien elämään ja miten tätä julkisuutta voi hyödyntää.

Poliittinen kokemus on H2 mukaan laajentanut hänen näkemystään poliisiorganisaatiosta ja sen heikkouksista ja vahvuuksista. Hän kokee saaneensa kunnallisten luottamustehtävien kautta valtavasti sellaista tietoa, mikä on laajentanut omaa näkemystä ja josta on ollut apua myös poliisin strategisessa ajattelussa. Hän kokee olevansa toimeenpaneuvampi, kanta-aottavampi ja kasvaneensa ammatillisesti. H2 nostaa esiin politiikan ansiosta havaitsemansa poliisin verkostoitumisen suppeuden, joka on hänen kokemuksensa mukaan poliisilaitosten päällystötasolla hyvin omaan työhönsä keskittynyttä. Hänen mukaansa poliisiorganisaatio keskittyy virheellisesti ja kapea-alaisesti uskomukseen sitä, että heillä on paras tietämys ja näkemys yhteiskunnan ongelmallisten asioiden hoitamisesta. Uusien verkostojen luominen ja kumppanuuksien etsiminen voisi laajentaa tätä näkemystä ja parantaa esimerkiksi ennaltaehkäisevää rikostorjuntatyötä.

H1 korostaa verkostojen ja yhteistoiminnan merkitystä hänkin. Kun on toiminut kahdessa eri toimintaympäristössä ja luonut hyviä suhteita molemmissa on helpompaa kehittää ja hallita kokonaisuuksiakin. Konkreettisenä hyötynä H1 mainitsee myös kehittyneensä puhujana. Hän kokee ulosantinsa selkiytyneen ja uskoo pystyvänsä esittämään monimutkaisia ja hankaliakin asioita yksinkertaisemmin ja selkeämmin, löytämään asian ytimen ja nostamaan sen esille. Tämä on esimerkiksi poliisin päivittäis- ja organisaatiojohtamisessa hyödyllinen seikka.

H2 ja H3 kertovat politiikan antaneen heille myös mahdollisuuden nähdä, että poliisiuden ulkopuolellakin on elämää. Mahdollisesta poliittisesta tulevaisuudesta ja sen jatkuvuudesta tietämättä he ovat sen kokemuksen ansiosta myös kykeneviä ehkä tulevaisuudessa tekemään jotain muutakin, kuin poliisin työtä. H3 sanoin:

Maailma on niin sanotusti avartunut näkemään poliisiorganisaation ympärillekin. Poliittisiin vuosiinsa asti poliisiorganisaatioissa vietetty ajanjakso on ollut niin vahva osa identiteettiä ja poliisius niin syvällä, että on ehkä ollut vaikea nähdä sieltä ulospäin - - että jotain muutakin merkityksellistä voi elämässään tehdä. (H3.)

Poliisin koulutuksen ja ammattiosaamisen kaikki haastateltavat näkivät olevan suureksi hyödyksi, erityisesti siksi koska kunnanvaltuutetuilla ei siviilihenkilöinä usein ole mitään kokemusta julkisen vallan käytöstä, saati sitten minkäänlaista poliittisen toimintaan osallistumista tukevaa koulutusta. Poliisiopiskelijoille käydään jo kouluaikana läpi hyvän hallinnon perusteita, rikosprosessia kokonaisuutena ja johtamisen perustaitoja.

H1 tavoin H2 kertoo pystyneensä tuomaan politiikkaan poliisin turvallisuusnäkökulmaa esimerkiksi erilaisissa turvallisuusyhteistyöryhmissä, tapahtumajärjestelyissä tai vaikka jonkin rikosasian prosessuaalisessa tietämisessä. He kertovat myös tuoneensa näissä tapauksissa esiin selkeitä kohtia, joissa kunnan kannattaisi kontaktoida poliisia, tai osoittaneensa asiat jotka kuuluvat kunnan vastuulle ja mitkä poliisin vastuulle.

Mä oon kokenut, että oon pystynyt poliisin asiantuntemuksella viemään asioita eteenpäin, että ne on menneet oikeaan suuntaan, vaikka väkivaltatyöpalvelujen kehittämiseen. Sanosin että poliittisen organisaatiomme turvallisuustietämystä oon pystynyt poliisina auttamaan aika paljon. (H2.)

H1 mielestä oma etiikka ja moraalit määrittävät sen mihin uskoo. Ja jos itse uskoo olevansa oikealla asialla, pystyy puhumaan omalla äänellään silti vaalien ja edistäen luottamusta sekä kansalaisten, että muiden kunnallisten päättäjien suuntaan. H2 arveli puhuvansa valtuustossa eniten koko kunnan äänellä, vaikka toimiikin puolueensa mandaatilla. Hän näki tärkeänä erityisesti edustamansa puolueen paikallisella äänellä puhumisen, ei niinkään kattojärjestön äänellä. Kaikessa kunnallispoliittisessa toiminnassa on hänen mukaansa tärkeää korostaa paikallisuutta ja kunnan asukkaiden etujen ajamista. Tästä muistuttaa myös H3, joka kokee kuntansa asukkaiden edustamisen merkittävimpänä syynä ylipäätään koko kunnallispolitiikkaan lähtemisenä:

Enhän minä voi puhua muuten, kun kuntalaisten äänellä, nehän minut on tähän hommaan valtuuttanut - - ja olishan se ihan kestävä ajatus, että alkaisin jotenkin toteuttaa itteäni valtuustosalissa - -. (H3.)

Haastateltavat asennoituvat julkisen vallan käyttöön kulloisenkin roolinsa mukaisesti. Kun ollaan poliitikon roolissa, ajetaan kuntalaisten etuja, puhutaan kunnanvaltuutetun äänellä ja

edustetaan omaa kuntaa. Poliisin virkapuvussa ja poliisilaitoksen tiloissa tai asiayhteydessä ajetaan poliisin etuja ja puhutaan poliisiorganisaation äänellä. Tosin omaa persoonaansa voi hyödyntää molemmissa rooleissa.

H1 ja H3 eivät ole kokeneet julkisuutta ongelmaksi, vaan ovat hyödyntäneet sitä poliisin eduksi esimerkiksi kertomalla poliisin lupaprosesseista harrastuspiireissään. Julkisissa profesioissa toimiminen ei tarkoita automaattisesti henkilökohtaista julkisuutta. Kummassakin tehtävässä toimivat, vaikkakin omissa organisaatioissaan laajallekin piirille tutut henkilöt pystyvät useimmiten toimimaan suhteellisen matalalla profiililla siviilissä. Vaikka julkisuus siellä tulisikin vastaan, voi sen aina yrittää kääntää hyödyksi. Haastateltavat näkivätkin julkisuuden yhtenä osana työnkuvaa ja nykyaikaisena vaikuttamisen keinona. H1 mielestä julkisuutta pitäisi osata hyödyntää nykyistä huomattavasti enemmän. Poliisissa hänen näkemyksensä mukaan tähän on jo herätty esimerkiksi erillisten tiedotus- ja viestintävastaavien nimissä, mutta kunnissa ollaan näissä asioissa vielä melko varhaisessa vaiheessa.

Poliisit tv-sarjaan osallistuneet poliisit kertoivat julkisuuden muutenkin olleen hyödyksi työelämässä, mutta julkisuuden vaikutuksesta yksityiselämän mielipiteet jakoutuivat jonkin verran. (Määttä 2016, 22, 29.) Julkisuus voi myös olla rasite, tai ainakin ei toivottavaa. Melko näkyvissä työtehtävissä ja rooleissa sekä poliisissa, että politiikassa toimiva H2 näkee rajan julkisuuden ja yksityisyyden välillä seuraavasti:

Kyllä mä huomaan, että jos oon toisella paikkakunnalla, niin mä oon tosi helpottunut, kun mua ei tunneta - - tai jos oon bussissa lasteni kanssa niin kyllä mä kiinnitän vähän enemmän huomiota siihen, miten me käyttäydytään siellä - - hävettäis ihan hirveesti, jos tulis joku kauhee riita, kun jos mä olisin ihan tavallinen ihminen. (H2.)

Tästä huolimatta kaikki haastateltavat näkivät henkilökohtaisen julkisuuden ennemminkin positiivisena, kuin negatiivisena osana elämäänsä. H1 ja H3 kertoivat poliittisen julkisuuden tuoneen poliisin työhön lähinnä lisäväriä kahvipöytäkeskustelujen aiheisiin ja aiheuttaneen pientä naljailua. Määttä (2016) opinnäytetyössään tekemässä tutkimuksessa eräs tutkimukseen osallistunut poliisi kertoi ”Poliisit” tv-sarjaan osallistumisen antaneen hänelle äänivyöryn, jonka voimin hänet valittiin kunnanvaltuustoon. H1 kertoo huomaavansa valtuustosalissa heti, kun joku valehtelee.

Johtopäätöksenä tähän teemaan voisi todeta, että poliisin vahva eettinen arvomaailma vaikuttaa myös siihen, että politiikassakin poliisi puhuu ensisijaisesti valitsijoidensa, eli kansalaisten äänellä. Siihen voi käyttää omaa ääntään ja persoonaansa, mutta ensisijaisesti poliisi kunnioittaa kansalaisilta saamaansa luottamusta. Poliisin kokemuksesta on hyötyä politiikassa, mutta myös politiikka tuo poliisin työhön lisäarvoa.

6 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön haastatteluissa ilmeni, että jokainen haastateltavista näkee poliittisista vuosista riippumatta itsensä ensisijaisesti poliisina politiikassa, kuin poliitikkona poliisissa. On ollut itse poliisiopiskelijana mielenkiintoista havaita, kuinka poliisiutta on opiskelujen alusta asti korostettu ja kuinka se on näkynyt työharjoittelun aikana käytännön poliisityössä. Poliisiksi kasvu tapahtuu väistämättä ja kuten haastatteluissakin ilmeni, on poliisin ammatti-identiteetillä keskeinen merkitys poliiseille myös muutoin kuin virkavaatteissa.

Haastatteluissa pohdittiin poliisin ja poliitikon yhteisiä ominaisuuksia ja eroja, sekä poliisiuden ilmenemistä. Ilmeni, että poliisius sekä näkyy, että kuuluu päälle päin. Skeptisyys ja epäluuloisuus ei aina ole välttämättä pelkästään hyvä asia, mutta tiettyä sinisilmäisyyttä ne varmasti kunnallispolitiikasta valvovat. Se, että poliisi koetaan politiikassakin jo lähtökohtaisesti luotettavaksi antaa jokaiselle poliisille aihetta ylpeyteen. Luottamusta ei ansaita hetkessä ja sen saavuttamiseen ja ylläpitämiseen osallistuu jokainen poliisi omalla toiminnallaan. Hyvän hallinnon periaatteet eivät ole vain hallinnon virkamiesten sanahelinää, vaan keskeinen arvokokonaisuus. Haastatteluissa ilmeni haastateltavien vastuuntunto molemmissa rooleissaan. Vastuu painaa ja rajoittaa toimijaa, eikä vastuun kantaminen ole aina helppoa. Joskus olisi varmasti helpompaa vain ”antaa olla”, mutta yhtenäisenä rintamana toimivan organisaation jäsenenä vastuu halutaan kantaa, ja sen kantamista pidetään itsestään selvyytensä. Vastuu on osa luottamusta.

Tutkimuksessa ilmeni myös eroja, joista suurimmat liittyvät poliisin näkökulman kapeuteen verrattuna kunnallispolitiikassa tarvittavaan näkökulman laaja-alaisuuteen. Poliisiorganisaatio nähtiin kärjistäen omaan napaansa tuijottavaksi itsevaltiudeksi, jossa ei nähty tai haluttu nähdä omien seiniensä ulkopuolelle. Ainakaan poliisin operatiivisessa toiminnassa ei osata ajatella riittävän strategisesti, jotta päätökset ja tehdyt toimenpiteet voitaisiin kääntää etupainotteiseksi ja kauaskantoiseksi ennaltaehkäisyksi. Myös poliisin

päätöksentekoprosessi erosi kunnallisesta, tosin poliisin eduksi. Kunnallishallinnossa prosessi on monivaiheinen, mutta poliisissa asiat hoituvat ainakin perustasolla sujuvasti ja yksiportaisesti.

Kun kansalaisten mandaatilla toimiva poliisitaustainen henkilö osallistuu poliitikkona julkiseen yhteiskunnalliseen keskusteluun ja päätöksentekoon, hänen tulisi mielestäni pohtia huolellisesti sekä osallistumisensa eettisiä periaatteita että kannanottojensa vaikutuksia ja seurauksia myös poliisin silmin. Kahtalainen rooli ei tutkimukseni mukaan ole aina täysin ongelmaton, sillä poliittisessa päätöksenteossa esiintyy usein ristiriitoja.

Poliisi ei suinkaan ole ainut ammattiryhmä, joka joutuu tasapainoilemaan etu- ja intressiristiriitojen välissä, mutta julkisen vallan käyttäjänä on poliisin argumenteilla varmasti suurempi painoarvo, kuin esimerkiksi taloushallinnon työntekijällä. Poliitikkopoliisin pitää ensinnäkin kantaa vastuuta, noudattaa sopimuksia ja tehdä yhteistyötä muiden puolueiden kanssa. Toisaalta hänen pitää miellyttää kansalaisia, joiden mandaatilla hän toimii. Kolmantena on vielä poliisin rooli, josta ei täysin voi luopua vapaa-aikanakaan. Ei varmasti ole helppoa tasapainotella näiden roolien välillä.

Mietitäänpä kuvitteellista tilannetta, jossa päätyötään poliisina tekevä kunnanvaltuutettu asuu kunnassa X vaimonsa ja kouluikäisten lastensa kanssa. Vaimo työskentelee sosiaalitoimistossa paikallisessa liikekeskuksessa, jonka lähellä koko perhe asuu. Liikekeskuksen lähiympäristö on pimeä, epäsiisti ja siihen on alkanut kertyä yhä enemmän laitapuolen kulkijoita ja nuorisoa. Nämä häiritsevät tavallisia kansalaisia ja heidän asiointiaan liikekeskuksessa. Poliisi joutuu käymään paikalla päivittäin ja nyt alueelle onkin kunnan toimesta harkinnassa lisävalaistus ja vartiointi. Onko poliisi kunnanvaltuutettuna olla esteellinen päättämään näistä asioista lain puolesta, eettiseltä kannalta poliisina (poliisin työ helpottuu), vaimonsa takia (kunnan palkkalistoilla olevan vaimon työturvallisuus kasvaa) vai lastensa puolesta (omat lapset lakkaavat pelkäämästä)? Vai onko tämä nimenomaan tilanne, jossa päättäjiksi tarvittaisiinkin poliisin kaltaisia turvallisuuden ammattilaisia? Vai onko kyse ammatillisesta taustasta huolimatta vain siitä, että itsensä jääväminen pitää tiedostaa ja toteuttaa?

Tutkittavien henkilöiden avoimuudesta ja haastattelujen luottamuksellisuudesta huolimatta haastatteluista jäi silti hetkittäin kuva, että korruptiosta ja epäeettisestä toiminnasta ei uskallettu, tai oltu halukkaita puhumaan ääneen. Ainoastaan yksi haastateltavista myönsi

törmänneensä epäeettiseen poliittiseen toimintaan, vaikka asiaa sivuttiin kaikkien tutkittavien kanssa. Jäin miettimään Macveanin & Neyroundin (2012) aiempaa väitettä siitä, että poliisiorganisaatiossa, kuten myös muussa julkishallinnossa esiintyy aina jonkin asteista korruptiota tai muutoin epäeettistä toimintaa. Onko niin, että se on edelleen osa työyhteisöjä, ja sitä ei joko haluta tai pystytä täysin kitkemään pois. Ei ole niinkään ratkaisevaa onko tämä toiminta sisäistä, vai tapahtuuko sitä ulkoa sisälle päin, kuin että miksi sen annetaan tapahtua. Virkamieskin on tavallinen ihminen sosiaalisena kontakteineen, mutta silloin kun ystävyys ja henkilökohtaiset suhteet menevät ammattitaidon ja kunnan poliittisten tavoitteiden edelle, ollaan väärällä tiellä.

Mielenkiintoinen ja samalla positiivinen havainto haastatteluja analysoidessani oli, se, kuinka poliisi noudattaa arvomaailmaansa myös politiikassa. Vaikka hän poliisina pyrkiikin edistämään oman ammattikuntansa toimintaedellytyksiä, ajaa hän silti ensisijaisesti valitsijoidensa, kuntalaisten asioita. Olisi ollut eettisesti epämiellyttävää ajatella, että niin tärkeää kuin poliisin resurssien vaaliminen ja kehittäminen onkaan, olisi se ollut etusijalla poliitikon toimeensa valtuuttamien kuntalaisiin nähden. Haastatteluissa ilmeni myös se, että poliisi voi käyttää omaa ääntään ja omaa persoonaansa yhteisten asioiden ajamiseen ja tämä on mielestäni tärkeä ajatus. Kun on sinut itsensä ja arvomaailmansa kanssa, niin myös luottaa itseensä ja näin valaa tätä samaa luottamusta muihin ihmisiin. Ei tarvitse esittää mitään roolia, vaan voi kanavoida kaiken energiansa yhteisen hyvän edistämiseen.

Tutkimus osoitti myös sen, että sekä tänä päivänä sekä poliisilta, että poliitikolta odotetaan tehtävien menestyksekkään hoitamisen kannalta kunnollisia viestintätaitoja. Hänen on kyettävä olemaan aloitteellinen ja esiintymiskykyinen. Hänen on pystyttävä perustelemaan myös ikävät päätökset, jotta luottamussuhteen perusta ei rapistu.

6.1 Tutkimuksen onnistuminen

Tutkimus onnistui mielestäni hyvin pienistä haasteista huolimatta. 1990-luvulta peräisin olevien tietoteknisten ja opiskelutaitojeni päivittäminen tätä päivää vastaavaksi otti oman aikansa. Myös lapsiperheeksi oli hetkittäin haasteellista yhdistää vuorotyöhön ja tieteellisen kirjoittamisen vaatimaan keskittymiseen ja eri työvaiheisiin. Keskittymisen herpaantuessa piti ajatusten uudelleen kasaaminen kirjalliseen muotoon aloittaa aina alusta. Tämä ajoittain

turhautti, mutta toisaalta pakotti palaamaan aiheeseen riittävän usein tekstin tullessa näin yhä tutummaksi.

Haastattelujen litterointi ja vastausten yksityiskohtaisempi teemoittelu vei useamman päivän. Työssäni sain silti tuotua esiin ne asiat, joita olen pohdiskellut alkavan poliisiurani aikana. Pääsin haastattelemaan tutkimukseeni itse valitsemiani henkilöitä, joiden roolia poliisina ja politiikassa olin seurannut jo ennen tutkimustyöni aloittamista. Sain heiltä kaipaamiani kahden julkisen työn hoitamiseen liittyviä perusteltuja näkemyksiä sekä paljon uutta ja hyödyllistä pohtimisen aihetta alkavalle poliisin uralleni.

Työni yleisluontoinen aihe aiheutti jonkin verran haasteita: tutkimuksessani ei ole ollut kyse jostain tietyistä lain mukaan kielletystä tai sanktoidusta asiasta tai poliisin yksittäisistä työvälineistä, vaan abstraktista, mielipiteisiin, näkemyksiin ja kokemuksiin perustuvasta asiasta. Tutkimusaiheeni teemoista esittämäni kysymykset eivät anna oikeita tai vääriä vastauksia, vaan asioiden lopullinen tulkinta jää tutkijan ammattitaidon ja lukijan harkinnan varaan. Se, onko tulkintani oikean suuntainen vai olisiko asian selvittäminen vaatinut vielä lisää jotakin, askarruttaa itseäni edelleen hieman. Mietin myös osasinko esittää juuri oikeat, tutkimustyöni aiheen kannalta oleellimmat kysymykset vai jäikö jotain tulosten kannalta mahdollisesti merkittävää kysymättä. Tuhlasinko haastattelussa aikaa epäoleellisuuksiin ja selittelyyn, jäikö jotain kuulematta tai ymmärtämättä.

6.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimusprosessiin kuuluu työn luotettavuuden arviointi, eli onko tutkimus pätevä, laadukas ja ovatko tutkimustulokset oikeita. Tähän voidaan vaikuttaa tiedon huolellisella käsittelyllä työn jokaisessa vaiheessa. Lukijalle esitellään aineisto kokonaisuutena, mutta samalla kuvaten tarkasti ne aineiston teoreettinen viitekehys, johon perustuvat työn tärkeimmät havainnot (Ruusuvuori 2010, 27.)

Tutkimukseni oli suppea otanta oman alansa asiantuntijoiden perustelluista näkemyksistä ja empiirisistä kokemuksista. Tutkimuksessani ei ollut tarkoituskaan saada oikeita vastauksia oikeisiin kysymyksiin, vaan oman alansa asiantuntijoiden perusteltuja mielipiteitä ennalta mietittyihin teemoihin. Kvalitatiivisen tutkimusmenetelmän käyttäminen oli työssäni mielestäni oikea ratkaisu ja vapaamuotoinen teemahaastattelu antoi sekä haastateltaville, että minulle haastattelijana tilaa ja mahdollisuuksia syventyä teemoihin rauhassa ja eri

näkökulmia peilaten. Tutkimustulokset ovat niin luotettavia, kuin ne vain kolmen työtehtäviänsä täydellä sydämellä tekevän haastattelun ansiosta voivat olla. Toisaalta mietityttämään jäi –tosin vain yhtenä työni osa-alueena– korruptiota koskeviin kysymyksiini saamani ehkä hieman vajavaiset vastaukset. Ajatus tietynlaisen epäeettisen toiminnan kaivamisesta ja nostamisesta esiin houkutteli, mutta se olisi todennäköisesti vienyt työni aihepiiriä varsin toisenlaiseen suuntaan. Mietin myös olisiko haastateltavia voinut olla muutama enemmän, mutta olisiko aineisto kylläntynyt, se jää tässä tapauksessa selvittämättä. Pohdin myös olisiko lisäarvoa antanut haastattelemieni poliisitaustaisten poliitikkojen puoluetoverien haastattelu: miten he näkevät kollegansa poliisiuden ja mitä lisäarvoa se on kunnallispolitiikkaan tuonut?

Tutkimuksessani yritin selvittää Kuntaliitosta kunnallispolitiikassa vaikuttavien poliisien määrää, ilman yksilöityjä nimi- tai paikkakuntatietoja, esimerkiksi hakuehdoilla *konstaapeli ja *komisario. Kuntaliitosta kuitenkin ilmoitettiin, että heillä ei ole tämänkaltaisia tietoja ja vaikka olisikin, niin tietojen luovuttaminen olisi arveluttavaa. Perustelin pyyntöni uudestaan sillä, että täysin julkisissa kunnallisvaalimainoksissa on ehdokkailla yleensä kuvansa alla myös titteli. Tähän en saanut enää vastausta. Yksityisyyden tietosuojaa käsittelevä laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (21.5.1999/621) määrittelee salaiseksi ”- - tiedot henkilön poliittisesta vakaumuksesta - -”. Laissa kuitenkin mainitaan, että ”lähteet jotka sisältävät tietoja henkilön toimimisesta poliittisessä tai muussa luottamustehtävässä tai henkilön pyrkimisestä sellaiseen tehtävään - - ovat julkisia” (laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621, 22 § –24 §).

6.3 Tutkimuksen eettisyys

Laadulliseen tutkimukseen kuuluu osana pohtia tutkimuksen eettisyyttä. Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012) määrittelee hyvän tieteellisen käytännön keskeisiksi seikoiksi tutkimustyössä ja sen tulosten arvioinnissa muun muassa tarkkuuden, huolellisuuden ja rehellisyyden. Tutkijan on työssään huomioitava muiden tutkijoiden työ asianmukaisilla viittauksilla. Tutkija vastaa työstään itse, mutta vastuu asianmukaisesta tutkimuseettisistä opetuksesta kuuluu myös korkeakouluille. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6–7.)

Kerroin haastateltaville jo haastatteluja sopiessa tutkimukseni luottamuksellisuudesta ja tutkimusaineiston käyttötarkoituksesta. Luottamus tutkimusaineiston yhteydessä tarkoittaa

haastateltavan luottamusta siihen, että aineistoa käytetään, käsitellään ja säilytetään sovitun mukaisesti. (Kuula 2010, 450; teoksessa Kuula 2006, 88–90.) Henkilöt tietävät esiintyvänsä työssäni nimettöminä ja muutoinkin tunnistamattomina. Tietokoneelle tallentamani haastattelunauhoitteet säilytetään vain tutkimukseni valmistumiseen asti. Kerroin tutkittaville myös mahdollisista suorista lainauksista, sitaateista, joita todennäköisesti tulen käyttämään työssäni korostaakseni jonkun seikan merkitystä. Myös sitaatit, eli aineisto itsessään tulee anonymisoida eli tunnistetiedot poistetaan tai ainakin karkeistetaan (Kuula & Tiitinen 2010, 452–453).

6.4 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Aihealueen tutkimista voisi jatkaa laajalti monestakin eri näkökulmasta. Kunnallispolitiikan lisäksi Suomen valtakunnan politiikassa työskentelee ja on työskennellyt useita poliisitaustaisia henkilöitä. Olisi mielenkiintoista tietää heidän näkemyksiään tutkimuskysymyksiini. Olisi myös mielenkiintoista selvittää kuinka moni julkisuudessa esiin noussut, tai jopa eduskunnan käsittelyssä ollut poliisiorganisaatiota koskeva esitys, ehdotus tai välikysymys on johtanut poliisin kannalta positiivisiin lopputuloksiin. Tutkimuksessani merkittävässä roolissa ilmennyt julkisen vallan käyttäjien etiikka, arvot ja arvomaailma antaisi aihetta monenlaiseen jatkotutkimukseen.

Aihealueen ympärillä voisi tehdä jatkotutkimusta myös kvantitatiivisesti, esimerkiksi Lännen Media teki vuonna 2016 Suomen poliisijärjestöjen liiton kanssa kyselyn poliiseille, jossa selvitettiin mm. näiden puoluekantoja eduskuntavaalien jälkeen (Lännen Media 6.3.2016). Iltalehti puolestaan teki vuonna 2017 Suomen poliisijärjestöjen liiton kanssa kyselyn poliisien puoluekannoista ja suhtautumisesta mahdollisiin terroriuhkiin (Iltalehti 16.9.2017). Tämänkaltaisiin tutkimuksiin olisi mielenkiintoista saada jatkoa.

6.5 Loppusanat

Edellisistä päätoimisista opinnoistani on kulunut yli 20 vuotta, siis noin yhden sukupolven verran. Opintoihini ei kuulunut ammattikorkeakouluja, tai tieteellisiä kirjoittamistaitoja vaativia lopputöitä. Tietotekniset laitteet ja -opinnot olivat lapsenkengissä; koulussa oli käytössä sähkökirjoituskoneet ja piirtoheittimet. Poliisin AMK-opinnoissa jouduinkin päivittämään itseni niin sanotusti 2000-luvulle: sähköinen oppimisympäristö ja opinnoissa

harjoiteltu ja vaadittu tieteellinen kirjoittaminen on ollut minulle täysin uutta ja vaatinut ajoittain erittäin suuria ponnisteluja. Puhua kuitenkin osaan ja tekstin tuottaminen on sujunut aina hyvin. Niinpä opinnäytetyöni suurimmat ponnistukset eivät kohdallani ole olleet henkilöiden haastattelut tai tekstin tuottaminen, vaan näiden tuloksena saadun kirjallisen materiaalin saattaminen asianmukaiseen ja vaadittuun sähköiseen muotoon.

Juha T. Hakala (2014) mainitsee kirjassaan *Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille kirjoittamisen olevan ongelmanratkaisua ja persoonallinen oppimisprosessi*. Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö ei ole tutkimuksen tekemistä, vaan “tutkimusluonteisen työn harjoitelma”. (Hakala 2004, 14–20.) Olen pitänyt Hakalan ajatusta kulmakivenä opinnäytetyössäni. Se ei kohdallani tarkoita tieteellisen kirjoittamisen epätarkkuutta, tiedonhaun ja yleismetodologian huolimattontaa käsittelyä, saati sitten tieteellisten periaatteiden väheksymistä. Se tarkoittaa kaiken edellä mainitun hyödyntämistä, omaksumista ja tarkkaa kirjaamista. Samalla lause antaa itselleni luvan edellä mainituista vaatimuksista huolimatta olla inhimillinen ja tehdä virheitä. Voin suhtautua asiaan vaativana työnä, mutta silti oppimisprojektina. Tieteellinen kirjoittaminen on tavallaan verrattavissa poliisin jokapäiväiseen työhön, joka sekin kannustaa kriittiseen ajatteluun ja opettaa erilaisten lähteiden luotettavuuden arvioimista, laajan tietomäärän hallintaa ja hyvän yleiskielen kirjoittamista.

Toivon että työni innostaisi muitakin poliiseja seuraamaan politiikkaa ja vaikuttamaan siihen edes äänestämällä. Mitä enemmän politiikassa on mukana poliisitaustaisia henkilöitä, sitä enemmän saamme äänemme kuuluviin ja parannamme mahdollisuuksiamme ylläpitää ja kehittää ammattikuntamme toimintaedellytyksiä.

LÄHTEET

Aalto, Janne 2016: Hyvä sotilas – oikea toiminta. Miksi asevoimissa opetetaan sotilasetiikkaa? Maanpuolustuskorkeakoulu. Väitöskirja.

Alasuutari, Pertti 1999: Laadullinen tutkimus, 3. painos, Jyväskylä, Gummerus Oy.

Berndtson, Erkki 2008: Poliittika tieteenä. Johdatus valtio-opilliseen ajatteluun, 11. painos, Helsinki, Edita Prima Oy.

Ellonen, Erkki; Kekomäki, Kalle; Raivola, Petri; Taiha, Hannu; Väitalo, Tarmo 2000: Etiikka ja poliisin työ, Helsinki, Oy Edita Ab.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2001: Johdatus laadulliseen tutkimukseen, Tampere, Vastapaino.

Eurooppalaiset poliisin eettiset ohjeet, Suositus Rec 2001: Council of Europe, Strasbourg, France

Hahto, Kaisa 2016: Poliisien puoluekannat selvisivät suurkyselyssä – kaksi puoluetta virkavallan suosiossa. Artikkel, 6.3.2016, Lännen Media. Luettavissa mm. Aamulehden sivuilta: <https://www.aamulehti.fi/kotimaa/poliisit-jattikyselyssa-turvapaikanhakijatilanne-uhkaa-suomalaisten-turvallisuutta-23499450/>. Luettu 21.3.2018.

Hakala, Juha T. 2004: Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille, Helsinki, Gaudeamus.

Heuru, Kauko 2006: Perustuslaillinen kunnallishallinto, Helsinki, Edita Prima Oy.

Hietaniemi, Tuija 1992: Poliisi Suomen politiikassa 1917-1948, Vammala, Vammalan Kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2001: Tutkimushaastattelu. Helsinki, Yliopistopaino.

Honkonen, Risto & Raivola, Reijo 1991: Siviilistä poliisiksi. Poliisiksi sosiaalistumisen tarkastelua. Tampere, Tampereen yliopisto.

Isaksson, Paavo 1997: Korruptio ja julkinen valta. Tampere, Tampereen yliopisto

Jalonen, Pentti 1999: Passaako poliisin politikoida? Artikkel. Poliisi & Oikeus -lehti 2/1999.

Juslén, Jenni & Mutttilainen, Vesa 2009: Korruption ydinalueet 2000-luvun Suomessa. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 84, Tampere, Juvenes Print.

Kielitoimiston sanakirja 2017: Poliittika. Helsinki, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Kielikone Oy. Luettavissa <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/netmot.exe?motportal=80> Luettu 14.4.2018.

Kiviniemi, Markku 2008: Valtio ja hallintojärjestelmä teoksessa Valtionhallinnon perusteet, Helsinki, Edita Prima Oy.

Kolehmainen, Seppo 2011: Artikkeleksi Yksilö, yhteiskunta ja organisaatiot turvallisuudessa -seminaarin julkaisussa. Juha Tuominen (toim.). Maanpuolustuskorkeakoulun Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitoksen Julkaisusarja 2 – Artikkelikokoelmat 6/2011, Helsinki, Edita Prima Oy.

Kolehmainen, Seppo 2017: Haastattelu POKU-lehdessä 2/2017, Siltavoudit Ry, Poliisin päällystöpiskelijät, Printmix Oy.

Koponen, Taneli 2017: Rakennusyhtiö NCC: Aleksovskin remontissa työskennellyt johtaja toimi vastoin yhtiön eettisiä periaatteita. Artikkeleksi 15.12.2017, Aamulehti. Luettavissa: <https://www.aamulehti.fi/uutiset/rakennusyhtio-ncc-aleksovskin-remontissa-tyoskennellyt-johtaja-toimi-vastoin-yhtion-eettisia-periaatteita-myos-rakennekuvat-piirsi-nccn-tyontekija-200605686/>. Luettu 15.5.2018

Koponen, Taneli 2018: Poliisi selvittää Kotilinnasäätiön ja Lehto Groupin kumppanuussopimusta, säätiön mukaan Tampereen kaupunki sai väärää tietoa. Artikkeleksi 1.4.2018, Aamulehti. Luettavissa: <https://www.aamulehti.fi/uutiset/poliisi-selvittaa-kotilinnasaation-ja-lehto-groupin-kumppanuussopimusta-saation-mukaan-tampereen-kaupunki-sai-vaaraa-tietoa-200816397/>. Luettu 15.5.2018.2018

Kuula, Arja & Tiitinen, Sanni 2017: Eettiset kysymykset ja haastattelujen jatkokäyttö. Teoksessa Ruusuvuori & Nikander & Hyvärinen (toim.): Haastattelun analyysi, Tampere, Vastapaino.

Käyhkö, Esa 2002: Poliisin julkinen vastuu, Tampere, Tampereen Yliopistopaino Oy, Juvenes Print.

Lahtinen, Karri 2015: Turvallisuustoimijuus – Kadettien ja poliisiopiskelijoiden käsityksiä ammatti-identiteetistään. Maanpuolustuskorkeakoulu. Sotatieteiden maisterikurssi 4. Pro gradu -tutkielma.

Liike Nyt 2018: Usein kysytyt kysymykset. Luettavissa <https://liikenyt.fi/ukk/>. Luettu 13.5.2018.

Lohiniva Anja 2008: ”Mistä se oikea partneri löytyy?”. Selvitys suomalaisvenäläisestä viranomaisyhteistyöstä talousrikostorjunnassa ja tutkinnassa – Suomen keskusrikospoliisin näkökulma. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 70/2008, Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu.

MacVean, Allyson & Neyround Peter 2012: Police ethics and values. London, United Kingdom, MPG Books Group.

Majoinen Kaija; Sallinen Sini; Seppälä Jari (toim.) 2017: Toimiva kunta: Hyvinvointia! Sivistystä! Elinvoimaa! Helsinki, Grano Oy.

Mansikkamäki, Suvi-Tuuli; Muttilainen, Vesa 2016: Poliisin tietoon tullut korruptiorikollisuus Suomessa 2011–2014, Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 121, Tampere, Juvenes Print.

Meri, Veijo 1991: Sanojen synty: Suomen kielen etymologinen sanakirja, 3. painos, Jyväskylä, Gummerus.

Myllylä, Markku 2010: Maisteripoliisi–Akateemisen poliisin identiteetin rakentuminen ja ammattiin sitoutuminen. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Pro gradu - tutkielma.

Määttä, Ida 2016: Tv-poliisien kokemuksia julkisuudesta. Poliisiammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Määttä, Ida 2018: Poliisi on aina poliisi. Teoksessa Marko Vesterbacka (toim.) 2018: Kun isolla kengällä astuu, jää iso jälki. Kahdeksantoista näkökulmaa poliisin työhön. 3., uudistettu laitos. Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu. 177–189.

Nousiainen, Jaakko 1998: Suomen poliittinen järjestelmä, 10. painos. Juva, WSOY.

Parkkari, Jani 2011: Poliisi saa ruuat puoleen hintaan. Artikkelit 5.9.2011, Iltalehti. Luettavissa: http://www.iltalehti.fi/uutiset/2011090514324379_uu.shtml. Luettu 31.3.2018

Parkkonen, Tommi 2018: Harkimo kävi hakemassa poliittista oppia Italiasta. Artikkelit 5.5.2018, Iltalehti. Luettavissa: http://www.iltalehti.fi/politiikka/201805042200923648_pi.shtml?ga=2.140594162.1949813907.1525511314-1924016082.1525511314 Luettu 12.5.2018.

Pehkonen, Juhani 2017: Tulevaisuuden valtuutettu. Teoksessa Mykkänen, Antti (toim.) 2017 Valtuutetun käsikirja 2017-2021. Helsinki, Edita Prima Oy.

Peurala, Joanna & Muttilainen, Vesa 2015: Korruption riskikohteet 2010-luvun Suomessa. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 115, Tampere, Juvenes Print.

Poliisibarometri 2016: Kansalaisten käsitykset poliisin toiminnasta ja sisäisen turvallisuuden tilasta. Sisäministeriön julkaisu 27/2016.

Poliisin ylijohdon julkaisusarja 2008: Puheenvuoroja poliisin ammattietiikasta, Sisäasiainministeriö 3/2008.

Porvali, Antti 2018: Arvovalinta aikakaudesta riippumatta. Teoksessa Marko Vesterbacka (toim.) 2018: Kun isolla kengällä astuu, jää iso jälki. Kahdeksantoista näkökulmaa poliisin työhön.3., uudistettu laitos. Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu. 227–243.

Potila, Pauliina 2018: Poliisiopiskelijasta lain soveltajaksi. Teoksessa Marko Vesterbacka (toim.) 2018: Kun isolla kengällä astuu, jää iso jälki. Kahdeksantoista näkökulmaa poliisin työhön.3., uudistettu laitos. Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu. 249–279.

Ristamäki, Juha 2017. IL-Kysely – Poliisien ehdottomat suosikkipuolueet: kokoomus ja perussuomalaiset. Artikkelit 16.9.2017, Iltalehti Luettavissa: http://www.iltalehti.fi/politiikka/201709162200397914_pi.shtml. Luettu 31.3.2018.

Rossi, Niina 2007: Esteellisyys valtion- ja kunnallishallinnossa: erityistarkastelussa intressijäävi. Vaasan yliopisto. Hallintotieteiden tiedekunta. Pro gradu- tutkielma.

Ruusuvuori, Johanna 2017: Litteroijan muistilista. Teoksessa Ruusuvuori & Nikander & Hyvärinen (toim.): Haastattelun analyysi, Tampere, Vastapaino.

Rydenfelt, Henrik 2014: Oikean ja väärän teorit. Luettavissa <https://etiikka.fi/teoria/oikean-ja-vaaran-teoriat/>. Luettu 11.4.2018.

Sarkkinen, Hanna ja Talvitie, Mari-Leena 2017: Tulevaisuuden valtuutettu. Teoksessa Mykkänen, Antti (toim.) 2017 Valtuutetun käsikirja 2017-2021. Helsinki, Edita Prima Oy.

Saukkonen, Pasi 2008: Artikkeliteoksessa Suomen poliittinen järjestelmä [verkojulkaisu], Helsingin Yliopisto, yleisen valtio-opin laitos. Luettavissa: <https://blogs.helsinki.fi/vol-spj/>. Luettu 8.4.2018.

Savikuja, Jari 2000: Johdatus yhteiskuntapolitiikkaan. Joensuun yliopisto, Joensuu, Joensuun yliopistopaino ja kuvakeskus.

Sisäministeriö 2018: Poliisiosasto. Luettavissa <http://intermin.fi/poliisiasiat>. Luettu 13.4.2018.

Sulonen, Arto 2017: Artikkeliteoksessa Mykkänen, Antti (toim.) 2017: Valtuutetun käsikirja 2017-2021, Helsinki, Edita Prima Oy.

Suomisanakirja 2018: Ristiriita, risti, riita. Luettavissa: <https://www.suomisanakirja.fi/ristiriita>. Luettu 22.4.2018.

Suomisanakirja 2018: Teema. Luettavissa: <https://www.suomisanakirja.fi/teema>. Luettu 22.4.2018.

Suur-Askola, Kristiina 2016: Arvot ja arvojohtaminen poliisihallinnossa: institutionaalisen samanmuotoisuuden näkökulma. Tampereen yliopisto. Väitöskirja.

Temmes, Markku 2008: Artikkeliteoksessa Suomen poliittinen järjestelmä [verkojulkaisu], Helsingin Yliopisto, yleisen valtio-opin laitos. Luettavissa: <https://blogs.helsinki.fi/vol-spj/>. Luettu 11.4.2018.

Tieteen termipankki 2016: Identiteetti. Luettavissa: <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:identiteetti>. Luettu 14.4.2018.

Tieteen termipankki 2016: Kokemus. Luettavissa: <http://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:kokemus>. Luettu 14.4.2018.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012: Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje. Helsinki, 2013.

Tuulasvaara-Kaleva, Tiina 2018: Kun puhe ei riitä. Teoksessa Marko Vesterbacka (toim.): Kun isolla kengällä astuu, jää iso jälki. Kahdeksantoista näkökulmaa poliisin työhön. 3., uudistettu laitos. Tampere, Poliisiammattikorkeakoulu. 307–330.

Ulkoasianministeriö kehitys yhteistyöosasto 2002: Korruption vastaisen toiminnan käsikirja.

Valtionvarainministeriö 2005: Arvot arjessa – virkamiehen etiikka. Valtionhallinnon käsikirja, Helsinki, Edita Prima Oy.

Valtionvarainministeriö 2014: Valtion virkamieseettisen toimikunnan raportti, Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Valtiovarainministeriö 2017: Virkamiesten sivutoimet, ohje VM/561/00.00.00/2017.

Valtionvarainministeriö 2017: Kuntien lukumäärä. Luettavissa: <http://vm.fi/kuntien-lukumaara>. Luettu 14.4.2018.

Vehkaoja, Mikael 2016: Outo perinne: Espoon poliisi osallistuu kaupungin johdon järjestämiin illanviettoihin. Artikkelit 26.10.2016, Seura-lehti. Luettavissa: <https://seura.fi/asiat/tutkitut/espoo-kaupunginjohdossa-korruptioepaily-poliisi-jaavi-tutkimaan/> Luettu 15.5.2018.

Vehkaoja, Mikael 2017: Kadonneet tietokoneet aiheuttivat Espoolle 3 miljoonan euron laskun-esityksistä vastannut poliisi osallistui kaupungin viinikesteihin. Artikkelit 8.3.2017, Seura-lehti. Luettavissa: <https://seura.fi/asiat/ajankohtaista/espoo-kadonneet-tietokoneet/>. Luettu 15.5.2018.

Vehkamäki, Pirjo 2008: Oikeus ja hallintomenettely teoksessa Valtionhallinnon perusteet, Helsinki, Edita Prima Oy.

Vilkko, Antti 2003: Poliittisten puolueiden suhtautuminen turvallisuusyhteistyöhön ja poliisipalvelujen kehittämiseen eräissä Suomen kunnissa, PPT5, 2000-2003, Poliisiammattikorkeakoulu. Tutkielma.

Wiberg, Matti 2006: Poliitikko Suomessa, Helsinki, WSOY.

Wikipedia: Etiikka. Luettavissa: <https://fi.wikipedia.org/wiki/Etiikka>. Luettu 14.4.2018.

LIITE 1

Haastattelurunko ja apukysymykset

TEEMA 1 – POLIISINA POLITIIKASSA, VAI POLIITIKKONA POLIISISSA

- Miten poliisiutesi näkyy politiikassa?
- Poliisin ja poliitikon yhteisiä ominaisuuksia?
- Poliisin ja poliitikon eroja?
- Miten poliitikon ura on vaikuttanut poliisin ammatti-identiteettiin; ja toisinpäin?

TEEMA 2 – POLIISIN EETTINEN ARVOMAILMA JA KAKSOISROOLIN RISTIRIITA

- Miten poliisin arvomaailma näkyy poliittisessa toimintaympäristössä
- Poliisin etiikan haasteet ja vaikutus poliittiseen toimintaan?
- Miten jääviys, esteellisyys ja korruptio näkyvät politiikassa?
- Kaksoisroolin haasteet ja ristiriidat?

TEEMA 3 – KENEN ÄÄNELLÄ POLIISI POLITIIKASSA PUHUU

- Mitä hyötyä poliittisesta kokemuksestasi on ollut poliisissa?
- Mitä hyötyä poliisin kokemuksestasi on ollut politiikassa?
- Kenen äänellä poliisi politiikassa puhuu?
- Miten julkisuus vaikuttaa poliisissa ja politiikassa ja miten sitä voisi paremmin hyödyntää?